

LUNDS UNIVERSITET
Ekonomihögskolan

Företagsekonomiska institutionen

FEKH69

Examensarbete i redovisning på kandidatnivå

HT 2016

Den Nya Revisionsberättelsen

– En studie om informations- och förväntningsgap mellan revision och svenska institutionella investerare.

Författare:

Andersson, Jonna   950118 2928

Larsson, Oskar   920923 1076

Rizaj, Mentor   870729 4370

Handledare: Amanda Sonnerfeldt

Sammanfattning

Examensarbetets titel: Den Nya Revisionsberättelsen - En studie om informations- och förväntningsgap mellan revisionen och svenska institutionella investerare.

Seminariedatum: 13 januari 2017

Ämne/kurs: FEKH69, Examensarbete i Redovisnings på kandidatnivå (15 högskolepoäng).

Författare: Jonna Andersson, Oskar Larsson & Mentor Rizaj

Handledare: Amanda Sonnerfeldt

Fem nyckelord: Revisionsberättelsen, institutionella investerare, revision, informationsgap, förväntningsgap.

Syfte: Syftet med uppsatsen är att undersöka om introduktionen av SBO kan ge mer relevant information till institutionella investerare samt om SBO kan minska förväntnings- och informationsgapet mellan institutionella investerare och revisionen. Studien ämnar bidra till debatten kring de nya ändringar av revisionsberättelsen och hur SBO kan bidra till att minska förväntningsgapet samt informationsgapet utifrån den svenska kontexten.

Metod: Uppsatsen har utformats efter en kvalitativ metod som består av både deduktiva och induktiva ansatser. Frågeställningens syfte har formulerats med både förklarade och explorativa aspekter.

Teoretiska perspektiv: I teorin presenteras revisionens syfte, revisorns roll samt revisionsberättelsen. Vidare presenteras även förväntnings- och informationsgapet samt den debatt som existerat kring dessa problemområden. Vidare presenteras institutionell teori och erfarenheter vi kan dra från andra länder med liknande regleringar. Institutionell kontext presenteras för att åstadkomma en övergripande förståelse för den svenska kontexten och SBO samt standardsättares syn på förväntnings- och informationsgapet.

Empiri: Intervjuer har utförts med institutionella investerare för att undersöka om det finns ett förväntnings- och informationsgap från dessa intressenter som den nya revisionsberättelsen kan ha potential att överbrygga. Även intervjuer med revisorer har genomförts för att få en klarare bild av hur revisionsberättelsen kan utvecklas i praktiken och eventuella svårigheter med den.

Resultat: Studien visar att det finns ett informationsgap mellan institutionella investerare och revisionen, däremot inget betydande förväntningsgap. Revisionsberättelsen kan ha potential att minska informationsgapet men måste överkomma flera svårigheter för att det ska ske. Överkommes inte dessa svårigheter riskerar informationsgapet bestå samtidigt som förväntningsgapet istället kan öka.

Abstract

Title: The New Auditor's Report – A study of the information and expectations gap between the audit and Swedish institutional investors

Seminar Date: 13th of January 2017

Course: FEKH69, Bachelor Thesis in Accounting (15 ECTS)

Authors: Jonna Andersson, Oskar Larsson & Mentor Rizaj

Advisor: Amanda Sonnerfeldt

Key Terms: The Auditor Report, Institutional Investors, Audit, Information Gap, Expectations Gap

Purpose: The purpose of this thesis is to investigate whether the introduction of SBO can provide more relevant information to institutional investors as well as whether SBO can reduce the expectation and information gap between institutional investors and the audit. This study intends to contribute to the debate surrounding the new amendments of the audit report and how SBO can contribute to reducing the expectation- and information gap within the Swedish context.

Methodology: The thesis has been compiled with a qualitative method consisting of both deductive and inductive approaches. The research question has been formulated with both explanatory and exploratory aspects.

Theoretical perspectives: The theoretical section presents the purpose of auditing, the role of the auditor, and the audit report. Furthermore, the expectation and information gap as well as the debate that exists around these problem areas is also presented. Moreover, institutional theory and experience from other countries with similar regulations has also been included in this section. Institutional context is presented to provide a comprehensive understanding of the Swedish context and SBO as well as standard-setters perspective on the expectation- and information gap.

Empirical foundation: Interviews have been conducted with institutional investors to determine whether there exists an expectation- and information gap among these stakeholders that the new audit report can potentially reduce. Interviews with auditors were also conducted to attain a clearer picture of how the new audit report can be developed in practice as well as difficulties with it.

Conclusions: The study shows that there is an information gap between institutional investors and the audit, however, no significant expectation gap. The new audit report may have the potential to reduce the information gap but must overcome several difficulties for that to happen. If these difficulties are not overcome, the information gap may persist meanwhile the expectations gap may instead increase.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	2
Abstract	3
Förkortningar	6
1. Inledning	7
1.1 Bakgrund	7
1.2 Problemdiskussion	7
1.3 Frågeställning	9
1.4 Syfte	9
1.5 Terminologi	10
1.6 Avgränsning	10
1.7 Disposition	10
2. Metod	11
2.1 Studiens forskningsansats	11
2.2 Val av metod	11
2.3 Undersökningsmetod	12
2.3.1 Empiriskt urval	12
2.3.2 Intervjuer	13
2.3.2.1 <i>Urval</i>	13
2.3.2.2 <i>Utformning</i>	14
2.3.2.3 <i>Utförande</i>	15
2.3.3 Litteratursökning	16
2.4 Metodutvärdering	16
2.4.1 Kritik av metod	16
2.4.2 Validitet	17
2.4.3 Reliabilitet	17
2.4.3 Källkritik	18
3. Teori	19
3.1 Revision	19
3.2 Revisorns roll	20
3.3 Revisionsberättelsen	21
3.3.1 Förväntningsgapet	22
3.3.2 Informationsgapet	23
3.4 Institutionell Teori	24
3.4.1 Isomorphism	25
3.4.1.1 <i>Tvingande isomorphism</i>	25
3.4.1.2 <i>Normativ isomorphism</i>	25
3.5 Erfarenhet från andra länder	26
3.5.1 Justification of Assessments	26
3.5.2 Förändring av revisionsberättelsen i Storbritannien och Irland	28
3.6 Sammanfattning	29
4. Institutionell kontext	30
4.1 Revisorns roll	30
4.2 Revisionsberättelsen	32
4.3 Förväntnings- och informationsgap	32

4.4 Nya ändringar i revisionsberättelsen	33
5. Empirin	36
5.1 Intervjuer med Investerarare	36
5.1.1 Förväntningar på revisionsberättelsen	36
5.1.2 Innehåll och utformning av revisionsberättelsen	37
5.1.3 Revisionsberättelsen som beslutsunderlag	39
5.1.4 Revisorns roll	40
5.1.5 Förväntningar och synpunkter på den nya revisionsberättelsen	42
5.1.6 Förändring av revisorns roll	44
5.2 Intervjuer med Revisorer	46
5.2.1 Förväntningar på revisorn	46
5.2.2 Förväntningar på revisionsberättelsen	46
5.2.3 Synpunkter på den nya revisionsberättelsen	47
5.2.4 Svårigheter med SBO	48
5.2.5 Relevans och användbarhet av den nya revisionsberättelsen	48
6. Diskussion	50
6.1 Revisionsberättelsen	50
6.1.2 Förväntningsgap	52
6.1.3 Informationsgap	52
6.2 Den nya revisionsberättelsen	53
6.2.2 Förväntningsgap	53
6.2.3 Informationsgap	54
7 Slutsats	57
7.1 Återkoppling till studiens forskningsfråga	57
7.1.2 Förväntningsgapet	57
7.1.2 Informationsgapet	58
7.2. Reflektioner och vidare forskning	59
Källförteckning	60
Bilaga	67

Förkortningar

ABL	Aktiebolagslag (2005:551)
ANF	Assemblée Nationale Française
FRC	Financial Reporting Council
IAASB	International Auditing and Assurance Standards Board
IAS	International Accounting Standards
JOA	Justification of Assessment
KAM	Key Audit Matter (ISA 701)
RevL	Revisionslag (1999:1079)
RL	Revisorslag (2001:883)
RN	Revisorsnämnden
SBO	Särskilt Betydelsefulla Områden

1. Inledning

1.1 Bakgrund

International Accounting Standard (IAS) slår fast i en konsultrapport att dagens komplexa och globala tillstånd i efterdyningarna av finanskrisen 2008 har resulterat i högre krav på mer tillförlitlig, relevant och högre kvalitativ finansiell rapportering (IAASB, 2011). Stark kritik har riktats mot revisionsbranschen, både internationellt men även i Sverige. Med anledning av skandaler i företag som Carnegie, HQ Bank, Panaxia, Skandia, Telia Sonera med flera adresserar FAR:s ordförande Anna-Clara Af Ekenstam och FAR:s generalsekreterare Dan Brännström, i en debattartikel i Dagens Industri, revisorernas minskande förtroende bland allmänheten i Sverige (Brännström & Ekenstam, 2014).

FAR beskriver revision ”att med en professionellt skeptisk inställning planera, granska, bedöma och uttala sig om årsredovisningen, bokföring, och förvaltning. Revision ska ge utökad trovärdighet åt ett företags finansiella information genom att revisorn kvalitetssäkrar den information som företaget lämnar om sin ekonomiska situation och som företagets styrelse och verkställande direktör har ansvaret för” (FAR, 2014, s. 13). Finansiell rapportering är en av de viktigaste informationskällorna vid investeringsbeslut enligt en undersökning från *International Organizations of Securities Commission* (IOSCO, 2009). Revisionen ämnar alltså till att kvalitetssäkra och utöka trovärdigheten av den finansiella informationen men om förtroendet är lågt för de som ska utföra dessa uppgifter kan det få negativa konsekvenser på hela förtroendet för marknaden och minska investeringsviljan hos marknadens aktörer (Sandeberg & Sevenius, 2008).

Med anledning av kritik och påtryckningar av intressenter på revisorns roll och den information revisionen ger har IAASB utformat nya riktlinjer för revisionsberättelsen som ska träda i kraft den 15 december 2016 (IAASB, 2015). De nya riktlinjerna syftar till att utöka informationen för användaren av finansiell information och även öka trovärdigheten av densamme. De ämnar också öka transparensen och kvalitén av revisionen. Bland de förändringarna som görs introduceras en ny del i revisionsberättelsen som fått namnet *Key Audit Matter*, förkortat KAM. Avsnittet KAM, som namnet antyder, ska fokusera på de områden som varit mest betydelsefulla och haft störst inverkan på revisionen. Vidare ska även de mest väsentliga riskerna i redovisningen beskrivas i avsnittet. KAM ska även introduceras i Sverige med namnet ”Särskilt Betydelsefulla Områden”, förkortat SBO och regleras av IAASB:s standard ISA 701 (Lennartsson, 2015).

1.2 Problemdiskussion

Den traditionella revisionsberättelsen har varit subjekt för en långvarig debatt och diskussion genom åren med anledning av dess utformning, innehåll och informativa värde. Problemen har ansetts härledas till bristen av transparens av dels den finansiella rapporteringen, revisorn och dennes revision (Bédard et al., 2016). Med anledning av detta har ändringarna till

revisionsberättelsen antagits av flertalet revisions reglerare runt om i världen. IAASB, som nämnts, har utfärdat nya standarder, som även Sverige antagit. I Storbritannien och Irland, har *Financial Reporting Council* (FRC, 2013) infört ändringar till revisionsberättelsen och Frankrike utfärdade liknande ändringar redan 2003 (ANF, 2003). Enligt en konsultrapport från IAASB, som var starten av arbetet för KAM, slogs det fast att det fanns ett behov av information som den nuvarande revisionsberättelsen inte mötte. Relevansen och användbarheten ansågs vara för låg och förändringar ansågs vara nödvändiga för att möta kraven i dagens alltmer globala och komplexa finansiella värld. De turbulenta tiderna efter finanskrisen 2008 har också uppmärksammat ett behov av mer tillförlitlig och högre kvalitativ finansiell rapportering (IAASB, 2011). Förväntningsgapet och Informationsgapet nämns i konsultrapporten från IAASB som två bidragande orsaker till att revisionen behövde förändras. Förväntningsgapet definierar IAASB som skillnaden mellan vad användare av finansiell rapportering förväntas av revisionen och vad den faktiskt är. Förväntningsgapet härleds ofta till att användare missuppfattat det egentliga syftet med revisionen och de inte förstår dess begränsningar (IAASB, 2011). Informationsgapet beskriver skillnaden mellan den information som användare anser behövs för att fatta välgrundade investerings och förvaltningsbeslut och vad som finns tillgängligt för dem via företagets reviderade bokslut eller annan tillgänglig information. Förväntningsgapet och informationsgapet som IAASB anser finns, förväntas ha negativa effekter på marknads effektivitet och kostnaden för kapital på marknaden. För att motverka detta har IAASB, bland andra förändringar, tagit fram ISA 701 som stipulerar standarden för "Key Audit Matter". KAM införs även i Sverige under namnet "Särskilt Betydelsefulla Områden", SBO, och börjar gälla för räkenskapsåret 2016 för främst finansiella och börsnoterade bolag (Lennartsson, 2015).

Den nya revisionsberättelsen som införs i Sverige för räkenskapsåret 2016 grundas på svensk lag och FAR:s rekommendationer angående god revisionssed. Bo Hjalmarsson, auktoriserad revisor för PWC och ordförande för FAR:s policygrupp berättar för tidningen Balans att den nya revisionsberättelsen, i Sverige, är en svensk produkt men att den baseras på regler från EU och IAASB (Lennartsson, 2015). Bo Hjalmarsson, håller med om IAASB:s åsikt att intressenterna eftersöker mer information från den finansiella rapporteringen. Den nya revisionsberättelsen kommer att innebära mer information men Hjalmarsson uttrycker en skepticism mot att den verkligen kommer ge relevant information. Han anser att den nya revisionsberättelsen har en överhängande risk att bli intetsägande och irrelevant för användaren. "Revisorn är granskare, inte informationsgivare" menar Bo Hjalmarsson och uppmärksammar den inneboende konflikt som revisorns roll innebär, revisorn ska ge mer information men förhindras för att en revisor inte kan ge mer än vad som redan är känt, eftersom mer information har en risk att skada det reviderade bolaget (Lennartsson, 2015).

ISA 701 handlar om att det som idag förmedlas muntligt till bolagsstämman ska istället rapporteras skriftligt (Lennartsson, 2014). Trots detta så menar Öhman (2005) att revisorer inte är intresserade av att rapportera om sådant som är av särskild betydelse för intressenter. Å andra sidan är utökad information i revisionsberättelsen inget nytt fenomen. Många forskare har forskat kring effekterna om att en utökad revisionsberättelse skulle möta användarnas behov genom att bidra med mer information (Cordos & Fülöp, 2015). I en studie som gjordes

av Hatherly et al. (1998) visade det sig att en icke-standardiserad utformning av revisionsberättelsen gjorde att användarna upplevde mer värde och trovärdighet i revisionen. Däremot så lämnar det utrymme för revisorn att manipulera användarnas uppfattning genom selektivt avslöjande av problem och beslut (Hatherly et al. 1998). Där finns även forskare som menar att utökningen inte ökar kvalitén i användarnas investerings beslut, inte heller minskar den revisionens förväntningsgap och menar att utökningen är oanvändbar (Cordos & Fülöp, 2015). Andra forskare som Vanstraelen et al. (2012) menar att utökad information endast är till fördel om den inkluderar information som är relevant för användarna.

En annan syn på revision förmedlas av Flint (1988) som menar att revisionen är en social konstruktion som ständigt omvandlas efter intressenternas behov. Vi ämnar därför att relatera en intressentgrupps behov, de institutionella investerarna, till den nya revisionsberättelsen och undersöka om det finns ett förväntnings- och informationsgap hos denna grupp av intressenter och om det finns förutsättningar för den nya revisionsberättelsen att överbrygga dessa och ge mer utökad, relevant och användbar information till institutionella investerare. Med hjälp av intervjuade revisorer hoppas vi att åstadkomma en klarare bild av hur revisionsberättelsen kan se ut efter ändringarna av den och om informationen i den kan möta de institutionella investerarnas förväntningar samt informationsbehov.

Institutionella investerare står för en betydande majoritet av det samlade värdet på den svenska aktiemarknaden (Lundberg, 2008). Till gruppen institutionella investerare hör flera olika kategorier av ägare till, med varierande syften och mål men en vanlig gemensam nämnare bland dessa institutioner är att de har spridda investeringar i olika branscher och industrier och därför ofta saknar specifik branschkompetens i respektive bransch (Lundberg, 2008). Det faktumet ställer krav på informationen och dialogen mellan ägarna och styrelsen/ledningen i bolaget (Malmström, 2008), där revisionsberättelsen är en naturlig och reglerad del i denna kommunikation och därmed borde vara en viktig informationskälla för de institutionella investerarna, varför vi anser denna intressentgrupp vore intressant att studera utifrån en svensk kontext.

1.3 Frågeställning

Vilka förutsättningar finns där för att öka revisionsberättelsen övergripande värde samt minska förväntnings- och informationsgapet mellan svenska institutionella investerare och revisionen genom införandet av *Särskilt Betydelsefulla Områden*?

1.4 Syfte

Syftet med uppsatsen är att undersöka om introduktionen av SBO kan ge mer relevant information till institutionella investerare samt om SBO kan minska förväntnings- och informationsgapet mellan institutionella investerare och revisionen. Studien ämnar bidra till

debatten kring dem nya ändringarna av revisionsberättelsen och hur SBO kan uppfylla sitt syfte med avgränsning till institutionella investerare och den svenska kontexten.

1.5 Terminologi

En organisation är beroende av en rad olika intressenter, till exempel ägare, långivare, leverantörer, kunder, etc. (Marton et al. 2015). I vår uppsats har vi valt *institutionella investerare* som vår fokusgrupp och med institutionella investerare menas organisationer som investerar och är ägare i olika bolag. Institutionella investerare kan vara försäkringsbolag, pensionsfonder, banker och investeringsföretag (Lundberg, 2008). Med termen *användare* syftas till alla som använder sig av revisionsberättelsen för beslutsfattande, till exempel aktieägare, investerare, långivare etc.

1.6 Avgränsning

De nya ändringarna är på en internationell nivå som påverkar större delen av världen. Studien har avgränsats till att endast omfatta Sverige och svenska institutionella investerare. Liknande ändringar har däremot införts i Frankrike i form av JOA men även i Storbritannien och Irland där Auditing 700 introducerades. Diskussioner och forskning kring dessa ändringar har tagits hänsyn till i studien. Studien har även begränsats till att endast beröra institutionella investerare. Studiens fokus är på revisionsberättelsen och dess informationsvärde vilket innebär att bedömning av rena eller orena revisionsberättelser inte kommer beröras samt speciella regler kring detta.

1.7 Disposition

Studien inleds med inledande kapitel som innehåller bakgrund och problemdiskussion kring ämnet. Kapitlet innehåller även en frågeställning, syfte, terminologi samt avgränsning för studien. Kapitel två beskriver den valda metoden, insamling av primärdata och kritik mot metoden. Kapitel tre beskriver vår valda teori och kapitel fyra beskriver institutionella kontexten som råder för vårt ämne. Empirin presenteras i kapitel fem och sedan analyseras detta i en diskussion i kapitel sex. Våra slutsatser presenteras i kapitel sju där frågeställningen besvaras och kapitlet avslutas med reflektioner kring studien och vidare forskning.

2. Metod

I detta kapitel presenteras vår valda metod och tillvägagångssätt som använts för att undersöka studiens forskningsfråga och syfte. Kapitlet inleds med beskrivning av studiens forskningsansats och studiens undersökningsmetod som sedan avslutas med metodutvärdering.

2.1 Studiens forskningsansats

Utvecklingen av teori och empiri ansågs gynnas av både deduktiva och induktiva tendenser vilket har gjort att studien inte har begränsat sig till någon av dem (Bryman & Bell, 2013). Den deduktiva tendensen förekom främst vid insamlingen av information i den tidigare fasen av studien. Detta bidrog till en tydligare uppfattning om de förväntningar som finns bland intressenter samt den informationsbrist som råder i revisionsberättelsen för investerare att fatta välgrundade beslut. Utifrån denna kunskap har intervjufrågor formulerats för att samla in empiriska data genom intervjuer. Jacobsen (2002) kallar denna process för ”teori till empiri” där författarna först sätter sig in i ämnet för att skaffa sig ”förväntningar” om verkligheten och sedan samlar in empiriska data för att kontrollera huruvida dessa förväntningar stämmer överens med verkligheten. En nackdel är dock att det finns en risk för att utveckla ett alldeles för snävt perspektiv där författarna endast letar efter information som tillstyrker de förväntningar som de hade vid undersökningens början (Jacobsen, 2002). Den induktiva ansatsen har inte varit möjlig att genomföra utan den deduktiva eftersom ämnet har varit nytt och främmande, vilket gjorde att intervjuerna inte kunde genomföras utan tidigare kunskaper om ämnet. Det empiriska materialet har samlats in och analyserats vilket bidragit till valet av teori. Enligt Jacobsen (2002) handlar induktiv ansats om att författarna inte har några förutfattade meningar och förväntningar om verkligheten utan samlar in relevant information och sedan utvecklar teori. Kritik kan riktas mot den induktiva tendensen då modern psykologisk forskning visar att människan inte har kapacitet att samla in all relevant information (Jacobsen, 2002). Konsekvensen av detta blir att författarna erhåller begränsad information samt kan förbise viktig information (Jacobsen, 2002).

2.2 Val av metod

Kvalitativ och kvantitativ metod skiljer sig på många plan varav den mest uppenbara skillnaden är betoning på ord jämfört med den kvantitativa forskningen där betoning läggs vid siffror (Bryman & Bell, 2013). Den kvalitativa metoden skiljer sig också därför att sambandet mellan teori och praktik tolkas huvudsakligen utifrån en induktiv ansats. Vidare utgår den ifrån en kunskapsteoretisk- och ontologisk ståndpunkt. Den kunskapsteoretiska ståndpunkten grundar sig i tolkningsperspektivet medan den ontologiska ståndpunkten analyserar sociala företeelser som en produkt av samspelet mellan individer (Bryman & Bell, 2013). En stor del av studien grundar sig i tolkningsperspektivet, det vill säga hur revisorn och institutionella investerare tolkar sitt förhållande till varandra och revisionsberättelsen (Bryman & Bell,

2013). Uppsatsen syftar till att undersöka det tolkningsperspektiv för att analysera huruvida KAM är förankrat i både teorin och empirin.

Ytterligare en aspekt av metoden som har varit fördelaktigt för utformningen av arbetet är det flexibla angreppssättet. Kvalitativt forskningsarbete jämfört med kvantitativt forskningsarbete är bättre anpassad till justeringar och förändringar som kan tillkomma till följd av vad som upptäcks under insamlingen av empirin (Bryman & Bell, 2013). Denna aspekt har varit viktig för fastställandet av studiens frågeställning. Frågeställningen har anpassats efter de företeelserna som visade sig först efter all empiri var insamlad. Vidare ändrades frågeställningen för att tillgodose att den insamlade empirin kunde användas för att leverera en omfattande diskussion med tankeväckande slutsatser (Bryman & Bell, 2013).

Kvalitativ forskning kännetecknas också av fokus på kontexten, specifikt en ”kontextuell förståelse av det sociala beteendet... Det betyder att beteenden, värderingar eller vad som nu är aktuellt måste tolkas i en kontext, ett sammanhang” (Bryman & Bell 2013, s. 411). Eftersom den behandlar samhällsvetenskapliga aspekter som inbegriper människor och deras uppfattade verklighet, eftersträvar den kvalitativa forskningen att åstadkomma en uppfattning om hur individer uppfattar deras sociala verklighet, genom att ”se världen med undersökningspersonernas ögon” (Bryman & Bell, 2013, s. 410). Tydliggörande av den institutionella kontexten ansågs bidra till uppsatsens utveckling då den skapade en övergripande bild av den sociala verkligheten som ligger till grund för KAM. En risk med detta benämns ”going native” där författarna identifierar sig med de personerna som studeras inom en viss kontext vilket försvagar syftet bakom undersökningen (Bryman & Bell, 2013).

2.3 Undersökningsmetod

2.3.1 Empiriskt urval

Empirin består av primärdata i form av intervjuer som har utformats för att kunna undersöka revisionsberättelsens informationsvärde samt den uppfattade relationen mellan institutionella investerare och revisorer och den potentiella utvecklingen av förhållandet däremellan. Intervjuerna med institutionella investerare syftade till att undersöka förväntningsgapet och deras förväntningar av revisorer samt deras intryck av revisionsyrket i sig. Intervjuerna med revisorerna syftade till att undersöka revisorernas åsikter och tankar kring den nuvarande revisionsberättelsen samt förväntningar på de nya ändringarna som kommer att ingå i den nya revisionsberättelsen utifrån deras professionella bedömning och erfarenhet. Sammantaget syftar intervjuerna till att åstadkomma förståelse för varför och hur den nya revisionsberättelsen kommer att introduceras i Sverige.

2.3.2 Intervjuer

2.3.2.1 Urval

Institutionella Investerarare

Urvalet utgick ifrån investerare som medverkar inom Sveriges institutionella kontext. Totalt sett kontaktades 15 företag varav fyra tackade ja till förfrågan om intervju. Återkoppling gjordes till investerare som inte hörde av sig dock gav det inga ytterligare svar. Representanter från en bank, två pensionsfonder och ett investmentbolag intervjuades för den här studien. Motivering till att institutionella investerare intervjuades är därför att deras investeringsbeslut påverkar en större krets människor och för att de antas ha stor branschfarenhet. Även det faktum att institutionella investerare ofta har spridda investeringar i olika branscher ställer krav på kommunikationen från bolag de investerat i (Lundberg, 2008; Malmström, 2008) vilket gör att revisionsberättelsen kan ha potential som en viktig del i denna kommunikation.

Slutligen har tidspress också bidragit till valet av institutionella investerare eftersom det innebär ett mindre urval vilket gör institutionella investerare mer relevant för studien jämfört med enskilda aktieägare. För att uppnå högre validitet och reliabilitet i vår studie hade det krävts ett stort antal intervjuer med enskilda aktieägare. Ett mindre urval kan också motiveras av institutionell teori som förklarar att det finns en tendens till homogenisering inom branscher, vilket gör att organisationer utvecklar ett likformigt förhållningssätt och tillvägagångssätt över tid (DiMaggio & Powell, 1983). Vilket förklarar valet att utgå ifrån institutionella investerare. Avseende val av institutionella investerare kan det riktas kritik mot att generaliserbarheten av de institutionella investerarnas svar kan vara mer eller mindre låg. Detta beror på att institutionella investerare är en diversifierad grupp med vitt skilda mål och syften med sin ägarroll (Malmström, 2008). Dessutom är en av de intervjuade, investerare C, inte en institutionell investerare enligt definitionen då han är en kreditgivare och ej tar en aktiv ägarroll. Det är såklart en svaghet, dock fanns det stora skillnader mellan alla de intervjuade även om de resterande tre är institutionella investerare enligt definitionen samtidigt som alla de intervjuade har flera gemensamma nämnare. Även om institutionella investerare är en diversifierad grupp finns det ändå anledning att tro att deras svar ger en högre generaliserbarhet än andra intressenter, exempelvis enskilda aktieägare eftersom, som nämnt, organisationer tenderar till att utveckla likartade processer och förhållningssätt inom samma bransch (DiMaggio & Powell, 1983). Att institutionella investerare är en diversifierad grupp kan också öka värdet av vår uppsats eftersom fler perspektiv av frågan lyfts fram.

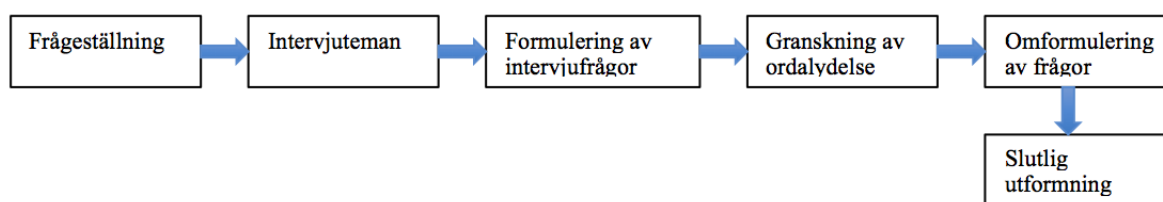
Revisorer

Revisorerna är de som ska tillämpa de nya ändringarna i praktiken och därför anses de vara mest lämpade att intervjua för att få en bild huruvida den nytillkomna informationen i revisionsberättelserna kan hjälpa till att minska informations- och förväntningsgapet hos institutionella investerare. Totalt sett kontaktades fyra byråer varav två tackade ja till förfrågan om intervju och återkoppling skedde till revisorer som inte hörde av sig vilket dock inte gav ytterligare svar. Urvalskriteriet bestod av att revisorerna tillhörde en av "Big Four"

(Deloitte, EY, KPMG och PwC (Marton et al. 2015)). Resonemanget bakom detta förklaras av att dessa revisionsföretag antas komma vara bland dem första att handskas med den praktiska tillämpningen av den nya revisionsberättelsen i Sverige. Antagandet beror på att "Big Four" i högre grad arbetar med noterade bolag och är idag dominerande på den internationella marknaden (Carrington, 2014). Eftersom liknande ändringar, som SBO, införts i andra länder kan det antas att de internationella byråer som utgör "Big Four" i högre grad är förberedda och insatta i ämnet än vad deras lokala konkurrenter antas vara. Deloitte, en av de intervjuade representanterna i vår uppsats, bekräftar att de använder till exempel revisionsberättelser från Storbritannien (Rolls-Royce) som fallstudie i förberedandet av de nya ändringarna i Sverige, vilket kan ses som ett tecken på att de stora byråerna har kunskap och erfarenheter internationellt vilket gör dem, enligt oss, passande att intervjuas.

2.3.2.2 Utformning

Semistrukturerade intervjuer har använts för att uppnå djup och nyansering i respondenternas svar. Förhoppningen med svaren från respondenterna var att uppfylla ett praktiskt informationsbehov men också skapa uppmärksamhet inom aspekter som tidigare inte behandlats eller diskuterats (Lundahl & Skärvad, 2016). Utformningen av intervjuerna ger även mer utrymme att resonera kring det som anses vara av betydelse för respondenten (Lundahl & Skärvad, 2016). Intervjuerna utgår ifrån processfrågor som består av standardiserade och brett formulerade frågor för att ge respondenterna möjlighet till att diskutera och reflektera över ämnet. Tyngdvikt lades vid ett flexibelt förhållningssätt till intervjuerna, där följdfrågor tillkom ifall det uppstod behov av att utreda oklarheter och motsägelser i svaren (Bryman & Bell, 2013). Uppställningen av frågorna var en omfattande process som i första hand började med fastställandet av vad som ansågs vara relevant till uppsatsens frågeställning. Fokus lades på revisionsberättelsen, det upplevda informationsvärdet, tolkning av revisorns roll och slutligen förväntningsgapet. Två olika uppsättningar av frågor upprättades inför intervjuerna. Respondenterna delades i två grupper, institutionella investerare och revisorer. Liknande frågor ställdes till både grupper med några skillnader beroende på gruppens förhållanden till de aspekter som intervjuerna var ämnade att undersöka. Gemensamt för båda uppsättningar av frågor var att de inledande frågorna var utformade som bredare frågor där revisionsberättelsen i sin helhet var i fokus. Frågorna blev successivt mer specifikt inriktad inom de valda ämnesområdena. När frågorna hade formulerats gjordes upprepade granskningar av ordval och utformning för att säkerställa att frågorna var formulerade på ett generellt sätt som gav respondenterna utrymme att svara på ett opåverkat sätt och därigenom svara utifrån deras egen uppfattning (Bryman & Bell, 2013). Frågorna granskades också upprepade gånger för att tillgodose att frågornas formulering täckte uppsatsens informationsbehov (Lundahl & Skärvad, 2016). I sista skedet ändrades ordningen av frågorna och vissa frågor omformulerades till följdfrågor som inte var synliga till den intervjuande. Respondenterna fick endast granska standard frågorna i förväg till intervjuerna.

Figur 1. Hur en intervjuguide utformas i en kvalitativ undersökning (Bryman & Bell, 2013, s.484).

2.3.2.3 Utförande

Några av intervjuerna har utförts personligen på respondenternas arbetsplats och andra intervjuer utfördes via telefon och en via e-mail korrespondens, dels på grund av tidsbrist hos respondenten och dels på grund av det geografiska avståndet. Intervjuerna som utfördes personligen och via telefon har spelats in med inspelningsprogram för att underlätta transkribering av intervjun. Alla har antingen närvarat på samtliga intervjuerna eller har lyssnat på inspelningarna i efterhand och sedan har en diskussion uppstått i gruppen för att fastställa gemensamma nämnare och det som varit mest relevant i intervjun, för att senare sammanställa detta i empirin. Utförandet av transkribering har gjorts på mellannivå där alla ord som uttalas mellan intervjuerna och respondenten skrivs ner förutom ord som endast anses vara lämpliga i talspråk, till exempel ”ju” och ”liksom” har uteslutits från transkriberingen då det anses vara irrelevant och disträ från innehållet (Alvehus, 2013). Alla gruppmedlemmar har minst transkriberat en intervju var men samtliga gruppmedlemmar har lyssnat på samtliga intervjuer mer än en gång. Uppföljning av rådata blev sedan kompletterad med en diskussion om intryck samt nya frågeställningar som väckts (Lundahl & Skärvad, 2016). Avrapportering presenteras sedan på ett icke-standardiserade format där representativa citat används för att exemplifiera och utveckla observationer och slutsatser (Lundahl & Skärvad, 2016).

Datum	Intervjuform	Respondent	Titel	Tid
16-12-05	Personligt möte	Investerare C	Kreditgivare	24:56:00
16-12-08	Telefonmöte	Investerare B	Senior Förvaltare	34:49:00
16-12-09	Telefonmöte	Investerare A	Vice VD	10:07:00
16-12-13	Personligt möte	Investerare D	Investeringschef	39:06:00
16-12-13	E-mail	Revisor A	Auktoriserad Revisor	-
16-12-19	Telefonmöte	Revisor B	Auktoriserad Revisor	39:05:00

Tabell 1. Utförda intervjuer

2.3.3 Litteratursökning

Syftet med litteratursökningen var att samla in befintlig information och forskning inom ämnet för att bättre kunna identifiera förekommande mönster eller koncept som presenteras i den teoretiska delen av uppsatsen (Alvehus, 2013). Sökningsprocessen för relevant forskning, studier, litteratur och publikationer som hänförde sig till ämnet hämtades främst från LUBSearch, FAR- och IAASB:s hemsida. Sökandet i LUBSearch och FAR:s hemsida gjordes med förutbestämda nyckelord såsom: ”den nya revisionsberättelsen”, ”key audit matters” och ”särskild betydelsefulla områden”. Vidare hämtades relevant material från IAASB:s hemsida genom att söka: “audit expectation gap”, “audit information gap”, ”auditor communication”, “audit report” och ”going concern”. Detta bidrog till upptäckten av tidigare forskning om utfallet av regleringar som liknande KAM i andra länder. Anledningen till att vi valde att specifikt granska utfallet av JOA i Frankrike beror på att det nämns och analyseras i IAASB:s Consultation Paper *Enhancing the Value of Auditor Reporting: Exploring Options for Change* (2011). Utöver IAASB:s dokument som nämns ovan har regleringarna som innefattar ISA 700 och ISA 701 också hämtats från IAASB:s hemsida. Ytterligare har IAASB:s publikationer kring remissvar och vanligt förekommande frågor och svar kring införandet av KAM använts för att utöka referensramen. Dessa vanligt förekommande frågor bidrog även till utformningen av intervjufrågorna som ställdes till revisorerna.

2.4 Metodutvärdering

2.4.1 Kritik av metod

Den kvalitativa metoden har kritiserats av olika anledningar, bland annat för att ”man blundar för de skillnader som finns mellan naturen och samhället” (Bryman & Bell, 2013, s. 182). Det hävdas också att den kvalitativa metoden kan vara för subjektiv eftersom resultatet bygger på författarnas uppfattning om vad som är viktigt och betydelsefullt. Som framkom i intervjuerna hade institutionella investerare väldigt varierande synpunkter på revisorns roll samt deras informationsbehov utav revisionsberättelsen. Detta framkom på grund av intervjuernas semistandardiserad och flexibla utformning. Det hade varit svårt att uppnå samma omfattning av respondenternas svar om undersökningen hade antagit en mer strukturerad och kvantifierad forskningsmetod. Vidare bidrog den semistrukturerade utformningen av intervjuerna till framhävnings av både kritiskt och positivt inställda synpunkter. Det som kan kritiseras med kvalitativa intervjuer jämfört med strukturerade enkäter vars resultat kan kvantifieras är bristande hänsyn till respondenternas tidigare kunskap inom området (Jacobsen, 2002). Kvalitativa metoden är också tidskrävande med tanke på utförandet av intervjuer och transkribering (Jacobsen, 2002). Annan kritik som riktas är brist på transparens där kritiker menar att det är svårt att slå fast vad författarna har gjort för att komma fram till sina slutsatser (Bryman & Bell, 2013). Detta handlar om att det ibland inte är tydligt angående frågor och hur intervjupersoner har valts. En annan utmaning med metoden var att hålla sig relevant inom det valda forskningsområdet. Eftersom ämnet befinner sig i ett tidigt stadie av sin utveckling i Sverige råder det mycket osäkerhet kring dess innebörd. En risk för

uppsatsens undersökningsmetod är att bli alldeles för spekulativt. Därför har det kontinuerligt eftersträvats att utforma metoden utifrån tidigare forskning som fortfarande är aktuell och relevant. Slutligen är det omöjligt att skapa en helt opåverkad sann bild av det som uppsatsen undersöker, det vill säga att förmedla en absolut verklighet. Det som eftersträvas genom uppsatsen är istället en variant av verkligheten (Jacobsen, 2002).

2.4.3 Validitet

Validitet är främst ett begrepp som associeras i den kvantitativa benämning då det utgör främst en mättningsfråga, däremot är mätning inte en av dem principiella egenskaper av kvalitativ forskning vilket försvårar utvärderingen av validitet (Bryman & Bell, 2013). Enligt Bryman och Bell (2013) anpassas därför validitet till forskningsmetoden. När studien utgår ifrån en kvalitativ forskningsmetod, såsom denna, tolkas begreppets betydelse precis som vid kvantitativa studier, däremot läggs mindre fokus på mättningsaspekten som begreppet innebär (Bryman & Bell, 2013). Validitet fördelas i intern validitet och extern validitet. Intern validitet utvärderar hurvida en studies observationer är i kongruens med dess teoretiska koncept. Den interna validiteten har uppnåtts genom att formulera intervjufrågorna utifrån den valda teorin för att uppnå en högre grad av relevans. Extern validitet utvärderar i vilken utsträckning resultaten som har fastställts är lika giltiga i en annan miljö eller sammanhang. Extern validitet är problematiskt för kvalitativa studier, såsom denna, på grund av begränsat urval av intressenter (Bryman & Bell, 2013). Extern validitet har uppnåtts genom att intervjua stora investerare som är i behov av information för deras beslutsfattande samt revisorer som är verksamma inom "Big Four" byråer och förväntas ha mycket kunskap om revisionsberättelsen för noterade bolag.

2.4.2 Reliabilitet

Reliabilitet handlar om pålitligheten av en studie och hur tillförlitlig mätningen som används i studien är. Detta kan delas upp i extern och intern reliabilitet. Med extern reliabilitet syftar det till om resultatet blir detsamma om undersökningen görs igen eller om det påverkas av andra faktorer. Intern reliabilitet uppstår när medlemmarna som ingår i ett forskningslag har bestämt sig för att tolka det de ser och hör på ett visst sätt (Bryman & Bell, 2013). Att replikera en undersökning enligt kvalitativ analys anses svårt att uppfylla eftersom det är omöjligt att fastställa en social miljö och de sociala förutsättningarna som rådde vid första undersökningstillfället (Bryman & Bell, 2013). Revisionen karaktäriseras som en social konstruktion som ständigt förändras med tiden och därför anses det svårt att replikera studien då revision är en social konstruktion och social konstruktion utvecklas konstant (Flint, 1988). Vidare är det svårt att uppnå extern reliabilitet men genom korrekt information som kommer från respondenternas kunskap så kan det underlätta att replikera studien. Genom att spela in intervjuerna och repetera materialet så minskar risken för misstolkningar och på så sätt kan intern reliabilitet uppnås i studien.

2.4.3 Källkritik

Källor som står närmare ett visst fenomen eller forskningsobjekt anses vara mer trovärdiga än källor som infinner sig längre bort därför att det löper större risk att manipulera eller förvräda data (Jacobsen, 2002). Studien har därför försökt att uppnå en jämn avvägning av primära och sekundära källor som kompletterar varandra. Vidare är det svårt att kontrollera "att respondenterna besitter den kunskap som krävs för att besvara" intervjufrågorna (Bryman & Bell, 2013, s. 182). Det kan hävdas att det löper risk att respondenterna svarar på ett visst sätt för att tillgodose att deras vardag inte försvåras, till exempel genom att ange svar som inte utsätter deras position inom ett företag. Det är svårt att mäta och bedöma kopplingen mellan en respondents svar på intervjufrågor och deras vardagligt beteende (Bryman & Bell, 2013).

Ett problem som sammanträffande under studiens gång var diskussionen kring relevansen av studier och litteratur publicerat under tidigare perioder (Jacobsen, 2002). Detta spelar roll därför att den finansiella krisen som inträffade 2008 var avgörande för initiering av den processen som nu har resulterat i införandet av KAM internationellt. Artiklar som dateras till föregående perioder kan omöjligt ta hänsyn till denna händelse samt påföljderna för revisionsyrket och de utökade kraven för mer information kring revisionen av noterade bolag. Studier från tidigare perioder tar inte hänsyn till kontextuella faktorer som har varit avgörande för utvecklingen av KAM. Att använda utfallet av liknande ändringar internationellt, som SBO, i teorin och diskussion/slutsats kan medföra vissa problem. Dels att generaliserbarheten kan ifrågasättas eftersom den institutionella kontexten är specifik för varje land. Den problematiken har vi försökt överkomma genom att endast ta med de delar och punkter av JOA, utfallet i Storbritannien och Irland som också framkommit under våra intervjuer. Detta för att säkerställa att inte inkludera sådant som inte kan förväntas vara relevant i den svenska kontexten. Delen om utfallet av nya ändringar till revisionsberättelsen kan också medföra problem eftersom studien som ligger till grund för vår text utfördes kvalitativt, genom en intervjustudie. Att betrakta svaren i intervjustudien som bevis på ett utfall kan vara problematiskt därför att de utgörs av subjektiva omdömen samt påverkas av den kontext som individerna befinner sig i. Dock framfördes endast de svaren i studien som det rådde mest konsensus om vilket ökar trovärdigheten. Även det faktum att intervjustudien gjordes på uppdrag av *Compagnie Nationale des Commissaires aux Comptes (CNCC)*, det franska nationella institutet för auktoriserade revisorer (Footprint Consultants, 2016), för att undersöka och utvärdera revisionens professionella omgivnings åsikt om den nya revisionsberättelsen, ökar förtroendet av studien.

3. Teori

I detta kapitel presenteras vår valda teori som är väsentlig för studien. Kapitlet inleds med en övergripande beskrivning av revision och sedan beskrivs revisorns roll. Därefter presenteras revisionsberättelsen och förväntnings- och informationsgapet. Sedan presenteras institutionell teori och isomorphism och kapitlet avslutas med redogörelse av erfarenhet från andra länder gällande de nya ändringarna.

3.1 Revision

Enligt Flint (1988) fungerar revisionen som en social kontrollmekanism som främst bidrar till att etablera trovärdighet och pålitlighet i förvaltningen av finansiella institutioner. En studie gjord av Burton (1972 citerat i Flint, 1988) visar att det uppstår ett visst samband mellan etiska normer och lagtext och de reglering som till sist tillämpas vid utförandet av redovisningen. Studien argumenterar att det endast är genom regelverk som det säkerställs att etiska normer efterföljs och eftersträvas inom finansiell rapportering. Enligt studien förvandlas etiska standarder till normer som sedan tillämpas i domstol och därigenom förvandlas till att bli en del av den legala strukturen som reglerar den miljö som revision verkar inom. Flint (1988) poängterar att revisionen främst är ett socialt fenomen vars värde består av revisionens praktiska användbarhet. Därför anser grupper och individer att det finns ett behov av att reglera och säkerställa att uppförandet och agerandet av samhällsmedlemmar uppfyller de förväntningar och normer som samhället har (Flint, 1988). Det hävdas därför att revisorns roll utgörs till en viss grad av sociala förväntningar och normer och utgör en unik roll inom kapitalistiska samhällsstrukturer varför revisorns säkerställande av oberoende är viktigt (Flint, 1988).

Hänsyn bör tas till hur revisorer tolkar deras ansvarsområde. Flint (1988) förespråkar en tolkning där revisorer utgår utifrån ett dynamiskt perspektiv till skillnad från ett statiskt perspektiv. Referenspunkter och riktlinjer som redogör för ansvarsfördelningen ska vara tydliga för att kunna säkerställa att det efterföljs samt bidrar till att uppfylla revisorns syfte. Det är viktigt att dessa förskrivningar inte tolkas på ett alldeles för restriktivt sätt då det kan medföra en nedsatt förmåga till utveckling och förändring inom samhället (Flint, 1988). I verkligheten förekommer det en viss grad av försiktighet bland revisorer vilket begränsar deras benägenhet till att utvidga deras ansvarstagande inom oreglerad eller nyligen implementerade områden, då det medför ökat ansvarstagande om en feltolkning av ansvarstagande orsakar skada. Flint säger att "innebörden, betydelsen och avsikten för finansiella och andra redogörelser och uppgifter som granskas är tillräckligt tydliga att trovärdigheten som ges till följd av revisionen kan tydligt uttryckas och kommuniceras" (1988, s. 38). Detta innebär att den information som ligger till grund för det beslut och rekommendationer som ges av revisorer har i sig ett visst värde. Dock är revisorns uppgift att utöka informationsvärdet för användare av finansiell information genom att uttrycka sitt professionella omdöme angående trovärdighet, tillförlitlighet, legitimitet samt huruvida information uppfyller de krav som anges i regelverk eller lagtext (Flint, 1988). Misslyckad

kommunikation från revisorns sida resulterar i att revisionen inte åstadkommer sitt ursprungliga syfte (Flint, 1988).

3.2 Revisorns roll

Enligt Öhman (2005) så ämnar revisionen åt att informera intressenter och investerare om verksamheten där revisorer utgör en länk mellan parterna vars uppgift är att kvalitetssäkra informationen. En revisor har lagar och standarder att följa vid upprättandet av revision men samtidigt riktas det kritik mot revisionen om att den inte är till intressenternas behov och att den inte är anpassad till att alltid leverera det skydd som den förväntas göra. Trots kritiken menar företrädare för revisorsprofessionen att revisorer gör ”*rätt saker*” för de följer gällande lagar och kravet på väsentlighet i samband med revisionen. Med väsentlighet menas information som är väsentligt ”om ett utelämnande eller en felaktighet kan påverka de beslut som användarna fattar på basis av informationen i redovisningen” (Öhman, 2005, s. 64). Fel information kan alltså påverka intressenters möjlighet till att fatta välgrundade beslut.

När revisorn genomför revision ska denne göra det enligt god revisionssed och god revisorssed. God revisionssed är snarare ett uttryck för att revisorn ska ha skaffat sig tillräckligt med underlag för sina uttalande genom att utgå från principerna väsentlighet och risk samt tillämpa professionella revisionsmetoder (Cassel, 1996). God revisorssed handlar om att revisorn utför revision enligt god revisionssed (Mjölnevik, 2010). Det ställs flera krav på revisorn och två centrala krav för god revisorssed är oberoende och förtroende (Cassel, 1996). Oberoendet utgör även ett krav för god revisionsmed och med det menas att revisorn ska vara opartisk, självständig och objektiv vilket även regleras i lagar som aktiebolagslagen, revisorslagen, revisorsförordningen och i särskilda föreskrifter från Revisorsnämnden (RN) (Öhman, 2007). Revisorn får alltså inte på något sätt låta sig påverkas av den som kontrolleras och inte heller ha någon koppling till denne. Oberoendet ligger till grund för att förtroende ska skapas i det granskade företaget (Mjölnevik, 2010). Cassel (1996) menar att revisorns uppdrag är ett förtroendeuppdrag och att deras arbete är meningslöst om inte detta förtroende existerar hos relevanta intressenter. Däremot ansåg en del respondenter i en undersökning gjord av Vanstraelen et al. (2012) att en revisor aldrig är helt oberoende eftersom revisorn betalas av det reviderade företaget.

När revisorn granskar ett företag ska denne utgå från fortlevnadsprincipen, det vill säga att företaget kommer att fortsätta sin verksamhet under en överskådlig framtid. Vad som anses med överskådlig framtid talar forskare (Öhman, 2007; Humphrey et al. 2009; Carrington, 2014) om en period om tolv månader. Att revisorn ska uttala sig om företagens fortlevnad kan medföra konsekvenser. Bhattacharjee et al. (2005) menar att om revisorn inte lämnar en åsikt om fortlevnad och företaget senare ansöker om konkurs så kan revisorn ställas inför rätta. Ägarna kan då kräva revisorn för deras förluster eftersom revisorn är den enda källan för att täcka dessa förluster. Dessutom så kan uttalande om fortlevnad leda till en självuppfyllande profetia (Vanstraelen et al. 2011; Vanstraelen et al. 2012). Ett utlåtande om fortlevnad har en

negativ effekt på marknaden, men denna negativa effekt reduceras när investerare uppfattar att alla associerade förluster kan ersättas från revisorn (Vanstraelen et al. 2011).

3.3 Revisionsberättelsen

Revisionsberättelsen är den enda kontakten intressenter och investerare har med revisorn (Carrington, 2014). Av den anledningen är förtroendet viktigt eftersom intressenter måste kunna lita på att informationen som revisorerna förmedlar i revisionsberättelsen är fri från väsentliga fel samt ger en rättvisande bild (Cassel, 1996; Bhattacharjee et al. 2005). Citron & Taffler (1992) menar att om revisionen ska anses vara av värde för användarna så måste revisorn uppfattas som teknisk kompetent och oberoende. Revisionsberättelsen kan vara antingen ren eller oren. Med ren revisionsberättelsen brukar en standardiserad utformning ges som är fri från anmärkningar medan en oren revisionsberättelse är en sådan som innehåller invändningar och anmärkningar (Cassel, 1996). Målet med revisionsberättelsen är att tydligt beskriva slutsatserna för den revision som utförts. Revisionsberättelsen har kritiserats för att den är för standardiserad och förmedlar för lite information. Anledningen till att den är standardiserad är för att den är föremål för flera olika standarder, till exempel i FAR:s rekommendationer i redovisningsfrågor samt ISA 700 (Carrington, 2014).

Däremot tenderar denna standardisering enligt kritiker dels leda till att alla bolag får rena revisionsberättelser vilket gör att revisionsberättelsen begränsar sin roll som informationsbärare, dels att utformningen anses vara för intetsägande (Carrington, 2014). Även Wooten (2003) riktar kritik mot revisionsberättelsen eftersom användarna har svårt att förstå vad revisionen försöker åstadkomma, speciellt när den är standardiserad i form och text. Flint (1988) ser detta som ett dilemma då revisorn måste kommunicera med användare med begränsade kunskaper samtidigt som de själva måste uttrycka sig med teknisk precision för att beskriva revisionen. Han menar även att det är orealistiskt att förvänta sig att revisionsberättelsen som fullgör en revisors profession ska vara begriplig för de minst kunniga användarna (Flint, 1988).

Gold et al. (2012) hänvisar till flera studier som gjorts som visar att användarna av revisionsberättelsen tillskriver oproportionerligt ansvar till revisorerna när det i verkligheten är ledningen som faktiskt har huvudansvaret för årsredovisningen. Gray et al. (2011) har i sin studie kommit fram till att användarna inte läser hela revisionsberättelsen eller inget alls av det. Även Carcello (2012) bekräftar att cirka 91 procent i hans undersökning läser inte igenom revisionsberättelsen. Istället tittar de efter om där finns anmärkningar och vilken revisionsbyrå som skrivit under revisionsberättelsen. Användarna antar att revisorn har undersökt om där finns en risk för bedrägerier och när revisionsberättelsen är genomförd så anser användarna att en sådan undersökning är gjord och försäkras att bedrägerier inte föreligger (Gray et al. 2011). Asare och Wright (2012) menar att revisorerna och användarna måste vara överens om revisorns ansvar och även de begränsningar som finns i revisionen, samt gemensam tolkning av de termer som används i revisionsberättelsen.

3.3.1 Förväntningsgapet

Skillnaden mellan vad revisorn faktiskt levererar och vad revisorn förväntas leverera kallas för *förväntningsgapet* (Öhman, 2005). Gapet uppstår när allmänheten och revisorerna har olika uppfattningar om revisorns skyldigheter och revisionens inriktning. Intressenterna förväntar sig att revisionen håller högre grad av säkerhet än vad revisorerna själva anser är rimligt att kräva. Öhman (2005) nämner tre olika exempel på förväntningsgapet; fortlevnadsprincipen, upptäckandet av förbiseende och oegentligheter samt revisionsberättelsens magra innehåll. Fortlevnadsprincipen gör att där uppstår skillnader i att revisorerna bedömer att företaget med rimlig säkerhet kommer att fortleva ett år till i framtiden, medan intressenter vill att företaget garanteras att det kommer att fortleva om inte annat rapporteras (Öhman, 2005). Många revisorer anser att det inte är deras uppgift att upptäcka förbiseende och oegentligheter utan endast meddela VDn och styrelsen om misstanke föreligger då det är de som har ansvaret för beslut om åtgärder. Trots det förväntar sig intressenter att revisorer ska göra det men revisorerna menar att de ska ge en åsikt om årsredovisningen ger en rättvisande bild eller inte (Öhman, 2005). Revisionsberättelsens magra innehåll har gjort att intressenter förväntar sig mer information och detta kan även kopplas till informationsgapet. Mer information skulle gynna intressenter men samtidigt innebär detta att revisorer får mer ansvar (Öhman, 2005). Det föreligger även en viss risk i revisorns roll som till exempel att revisorn inte får göra uttalande som kan skada det reviderade företaget för då riskerar revisorn att bli stämd (Öhman, 2005).

Andra forskare anser att förväntningsgapet uppstår då det finns skillnader i uppfattningen mellan revisorn och samhället vad gäller revisorns skyldigheter och roll (Guy & Sullivan, 1988; Porter, 1993; Monroe & Woodliff, 1993; Koh & Woo, 1998; Boyd et al. 2000). Även Porter (1993) menar att all kritik och tvister mot revisorer har bidragit till att där finns ett gap mellan samhällets förväntningar och vad revisorn faktiskt presterar. I en studie som Porter (1993) gjorde skickades enkäter till intressenter för att ta reda på hur mycket intressenter vet om revisorns uppgifter samt hur bra de tyckte att denne utförde sina uppgifter. Vad gäller revisorns uppgifter visade undersökningen att det fanns bristande kunskap om revisorns uppgifter som medförde att intressenterna inte kände till dessa. Vad gäller hur bra intressenterna tyckte att revisorn utförde sina uppgifter var den övergripande uppfattningen att de tyckte revisorn inte utförde alla sina uppgifter tillräckligt bra. Detta handlade om att upptäcka och rapportera oegentligheter och fel men även att rapportera om fortlevnad. Porter (1993) menar att bristande kunskap bidrar till detta gapet då samhället inte har tillräckligt med kunskap om revisorns uppgifter vilket gör att de förväntar sig mer än vad revisorn egentligen ska göra.

Den ökade kritiken mot revisorer på grund av skandaler, till exempel Enron, Worldcom, Skandia, har också bidragit till allmänhetens dåliga uppfattning för revisionen (Lee & Ali, 2008). Vidare menar Lee och Ali (2008) att när revisorns roll och allmänhetens förväntningar överensstämmer så kommer även kritiken att minska, vilket medför en minskning av förväntningsgapet. Även andra forskare (Church et al. 2008) argumenterar kring att förväntningsgapet existerar på grund av den okunskap som finns hos allmänheten om

revisorernas ansvar och även styrelsens ansvar. Koh och Woo (1998) kom fram till i sin studie att genom att utöka revisionsberättelsen i form av att informera mer om sådant som bidrar till förväntningsgapet, exempelvis styrelsens ansvar och revisorernas ansvar samt revisorernas roll och vilka uppgifter denne har, kan minska gapet. Vidare kom de även fram till att ju mer kunskap användarna har desto mindre ansvar läggs på revisorn och genom att utbilda användarna så kan gapet minska ytterligare. Att utbilda användarna kan göras genom kommunikation, det vill säga vara tydligt om vad som gäller på ett sätt som når ut till alla användare, till exempel genom revisionsberättelsen. Boyd et al. (2000) menar att gapet kan minska genom bättre förståelse av revisionen samt vad revisorer gör och inte gör.

3.3.2 Informationsgapet

Informationsgapet definieras av Vanstraelen et al. (2012) som skillnaden mellan den information som faktisk är tillgänglig för användarna och den information som användarna behöver för att fatta välgrundade beslut. Tidigare forskning tyder på att det finns ett informationsgap eftersom revisionsberättelsen har ett informationsvärde för vissa användare samtidigt som den saknar ett värde för andra användare (Vanstraelen et al. 2012). Revisorer har en unik bild av företaget och besitter på kunskap som användarna anser att de också borde ta del av eftersom det är de som är revisorernas klienter (Vanstraelen et al. 2011). Mock et al. (2009) menar att användarna inte riktigt förstår vad revisorn gör och att detta inte framgår i revisionsberättelsen samt att revisionsberättelsens standardiserade utformning gör att användarna inte läser revisionsberättelsen. Bristen på transparens angående revisionen har drivit på efterfrågan om mer information i revisionsberättelsen och revisionsberättelsens nuvarande form gör att många användare endast tittar efter om där finns anmärkningar (Vanstraelen et al. 2012; Carcello, 2012). Upplysningar om sådant som är av betydelse för intressenter borde framföras i revisionsberättelsen, vilket kan öka revisionsberättelsens användbarhet men även förbättra transparensen (Mock et al. 2009; Turner et al. 2010). Informationsvärdet i revisionsberättelsen kan förbättras genom att tydligare klargöra revisionens omfattning och process, revisorernas ansvar och specifika områden som fått extra uppmärksamhet, till exempel risk som revisorn fokuserat på, men även mer information om revisorernas viktigaste observationer såväl som utmaningarna under revisionen (Vanstraelen et al. 2012; Litjens et al. 2015). Däremot så är revisorn begränsad av vad ledningen visar och berättar för revisorn vilket kan förmörka bilden som användarna erhåller om ett visst företag (Vanstraelen et al. 2012). Revisorer antyder att de är beredda att förse revisionsberättelsen med extra information, till exempel om revisionen och dess omfattning och process samt mer tydligt om revisorernas ansvar, för att minska informationsgapet (Vanstraelen et al. 2012). Trots ökade upplysningar i revisionsberättelsen så är revisorerna oroliga över utvidgningen av revisionsberättelsen och att det kan leda till ett överflöde av information (Vanstraelen et al. 2012). Upplysningar om risker som klienten är utsatt för kan skapa en självuppfyllande profetia då klienten kan stöta på problem i framtiden (Vanstraelen et al. 2012). Genom att skraddarsy revisionsberättelsen för respektive företag så kan revisorerna tillgodose intressenternas informationsbehov bättre än vad de gör med nuvarande revisionsberättelse (Litjens et al. 2015).

3.4 Institutionell Teori

Institutionell teori eftersträvar att förklara varför organisationers utformning och beteende inom en viss bransch utvecklas till att bli alltmer homogen över tid (DiMaggio & Powell, 1983). Enligt teorin sker denna process på grund av organisationers eftersträvan att antingen åstadkomma eller bibehålla uppfattad legitimitet som sedan institutionaliseras (Deegan & Unerman, 2011). En institution definieras som ett etablerat system utformat efter regler som har sitt ursprung i socialt accepterade normer. Institutionalisering sker när den praxis som förväntas inom vissa sociala sammanhang utvecklas till att bli inlärd och allmänt accepterat (Deegan & Unerman, 2011). Dillard et al. (2004) menar att organisationers överlevnadsförmåga bestäms av organisationers interaktion med deras omgivning och huruvida organisation handlar i linje med de faktorer som skapat omgivningen. Detta förutsätter att det finns ett kollektivt medvetande som utgör riktlinjer och omfattar omgivningens konsensus om vad som utgör godtycklig och allmänt accepterad beteende (Dillard et al. 2004). Således eftersträvar institutionell teori att belysa vad som sammankopplar organisatoriska agerande med de sammantagna värderingar som befinner sig i det samhälle som organisationen driver sin verksamhet i (Deegan & Unerman, 2011). Detta inbegriper utbytet som sker mellan organisationer och deras institutionella omgivning, hur sociala förväntningar och bearbetning av dessa förväntningar bidrar till eftersträvan för uppfattad legitimitet i termer av organisationens utformning och agerande (Martinez & Dacin, 1999).

I hänsyn till de organisatoriska beteendena inom branscher menar DiMaggio och Powell (1983) att under de första etapperna i organisatoriska branschers utveckling uppstår det en viss variation mellan organisationer. Därefter börjar branschen att utvecklas i den motsatta riktningen vilket förklaras av en institutionell förändring av de bakomliggande faktorer som styr både rationalisering och byråkratisering. Vidare resonerar DiMaggio och Powell (1983) att denna förändringen har påverkat homogeniseringsprocessen som sker inom olika branscher. Författarna menar att till skillnad från tidigare, där rationellt beteende och utveckling av byråkratisering utformades och styrdes av ekonomisk effektivitet, styrs rationalism och byråkratisering av andra enheter såsom staten och professionalisering. Professionalisering definieras som den kollektiva strävan av professionella medlemmar inom en viss bransch att fastställa vad deras arbete inbegriper, det vill säga hur deras arbete definieras och vilka metoder som skall användas (Dillard et al. 2004).

Institutionell teori grundas på det antagandet att organisationer implementerar struktur och processer som anses vara legitima enligt andra organisationer inom branschen oavsett om det bidrar till ökat internt effektivitet (Carpenter & Feroz, 2001). En potentiell förklaring till detta är enligt DiMaggio och Powell (1983) att företag kan gynnas av homogenitet. Detta kan ske genom att organisationer åstadkommer ökad uppfattad legitimitet bland deras intressenter och därefter gynnas av en förenklad transaktion med andra organisationer som delar gemensamma värderingar. Institutionaliserad och rationaliserad åtagande bearbetas i organisationens formella struktur därför att det bidrar till att bibehålla en uppfattning av rationalitet även om denna uppfattning inte faktiskt bidrar till ökad effektivitet eller det önskade resultatet (Dillard et al. 2004). Strukturerade branscher skapar en miljö där individer kan försöka hantera

osäkerhet med rationalitet. Dock betonar flera forskare att konstant anpassning till det som anses vara rationellt kommer att strypa den organisatoriska förmågan till förändring och utveckling på långsikt (DiMaggio & Powell, 1983; Fogarty, 1992).

3.4.1 Isomorphism

Hawley (1968 citerat i DiMaggio & Powell, 1983) definierar begreppet isomorphism som en begränsande process där en viss grupp tvingas till att efterlikna andra grupper som står inför samma miljöförhållanden. Vidare behandlar isomorphism som ett teoretiskt begrepp de strukturella faktorerna som sedan avgör de valmöjligheter som uppfattas av organisationer som rationellt eller tillräckelig (DiMaggio & Powell, 1983, s.149). Isomorphism förekommer i tre olika variationer: tvingande, mimetisk och normativ isomorphism (DiMaggio & Powell, 1983), dock berör uppsatsen endast tvingande och normativ isomorphism.

3.4.1.1 Tvingande isomorphism

Tvingande isomorphism rör sig huvudsakligen om politiskt inflytande inom den miljö som organisationen verkar i (DiMaggio & Powell, 1983). Deegan och Unerman (2011) menar att tvingande isomorphism uppstår då organisationer ändrar deras institutionella praxis på grund av påtryckningar från deras intressenter. Detta kan uppstå när organisationer inom en bransch tvingar en organisation till att uppfylla kulturella förväntningar som finns inom det samhället. Påtryckningar kan upplevas som ”tvång, övertygelse eller som en inbjudan att gå med i en komplott” (DiMaggio & Powell, 1983, s. 150). En organisation skulle kunna tvingas till att anpassa deras nuvarande praxis så att det stämmer överens med efterfrågan från intressenter (Deegan & Unerman, 2011). Eftersom intressenter också har liknande förväntningar av andra organisationer tenderar det uppstå en överenskommelse mellan organisationer om gällande praxis som ska råda vilket kommer leda till att det uppstår en form av enhetlighet (Deegan & Unerman, 2011). DiMaggio och Powells (1983) förser två hypoteser för tvingande isomorphism varav den ena hypotes handlar om att ju mer beroende en organisation är av en annan, desto mer kommer den att likna den organisationen i både beteende, klimat och struktur. Den andra hypotes handlar om att ju större centralisering av organisationens resursförsörjning, desto mer kommer organisationen att efterlikna de organisationer som den är beroende av vad gäller resurser (DiMaggio & Powell, 1983).

3.4.1.2 Normativ isomorphism

Denna typ av isomorphism framkallas av påtryckningar från gruppnormer som tar sin utgångspunkt i institutionell praxis (Deegan & Unerman, 2011). Normativ isomorphism härstammar från professionalisering och drivs av sociala konstruktioner, uppfattningar och tolkningar som uppkommer från den sociala omgivningen som en organisation befinner sig i. Vad gäller företagsrapportering förväntas revisorer följa redovisningsstandarder, vilket kan ses som en form av normativ isomorphism (Deegan & Unerman, 2011). DiMaggio och Powell (1983) har utformat två hypoteser där den ena handlar om att ju större tillit som läggs

på akademiska meriter vid valet av personal, desto mer kommer organisationen att efterlikna andra organisationer i den miljö de verkar i. Den andra hypotesen syftar till att ju större deltagande av organisationens chefer vad gäller handel och professionella sammanslutningar, desto mer sannolikt är det att organisationen kommer likna andra organisationer inom deras miljö (DiMaggio & Powell, 1983). Dessa hypoteser betonar att grupper med särskild utbildning tenderar att tillämpa liknande redovisningspraxis för att inte riskera att inte vara i linje med resterande av gruppen vilket kan leda till att informella eller formella sanktioner införs av gruppen på den som avviker från det förväntade eller accepterade beteendet (Deegan & Unerman, 2011). DiMaggio och Powell (1983) menar att organisationers effektivitet förbättras för att de belönas för att likna andra organisationer, eftersom det då blir lättare för organisationer att erkännas som legitima.

3.5 Erfarenhet från andra länder

3.5.1 Justification of Assessments

Början av 2000-talet införde Frankrike "Financial Security Act" (ANF, 2003) som bland andra förändringar innehöll ett krav till revisorerna att de i fortsättningen, i anknypningen till revision, skall motivera sina värderingar i ett så kallat "Justification of Assessment" (JOA). JOA är tänkt att vara ett verktyg för revisorn att framföra dennes åsikter för att öka förståelsen hos användaren samt till varför revisorn framfört sin åsikt om den finansiella rapporten. JOA förordar också att revisorn själv ska bestämma vilka motiveringar som är viktiga. De aspekter som JOA ska beakta är till exempel val av redovisningsprinciper och dess implementation, kritiska redovisnings uppskattningar, och den övergripande presentationen av årsredovisningen. Initialt introducerades JOA för att möjliggöra för revisorerna att uttrycka sina åsikter fritt (Footprint Consultants, 2011). Bédard et al. (2014) har i sin studie försökt utvärdera fördelarna med JOA och studerade fyra olika aspekter; marknadens reaktion, revisionens kvalitet, kostnaderna och effekterna för revisionen. Syftet med JOA är att det skall ha ett informativt värde och bidra med information till användaren av redovisningen (Bédard et al. 2014). Dock finns det motstridiga åsikter kring hur stort informativt värde denna typ av avsnitt i redovisningen har. Church et al. (2008) drar till exempel slutsatsen att revisionsberättelsen endast för med sig ett symboliskt värde och därmed att det informativa värdet är lågt. Bédard et al. (2014) studie, som behandlar åren 2000 – 2011, visar att införandet av JOA inte gett någon reaktion på den finansiella marknaden. Författarna drar därför slutsatsen att JOA inte har något informativt värde som marknaden efterfrågar.

Bédard et al. (2014) anser att JOA kan ge en bättre kvalitet på redovisning. Ett införande av JOA kan ge revisorn mer ansvarskänsla för sin revision och därmed öka kvalitén. Dock visar inte deras undersökning någon förbättrad kvalitet när de studerade nivån av oförutsedda periodiseringar före och efter införandet. Författarna anser att det har att göra med att Frankrike har en ansvarsförsäkring som minskar risken att revisorn krävs på betydande skadeståndsbelopp i händelse av bedrägerier eller fel. De menar att JOA kan ha en större inverkan på revisionens kvalitet i länder där risken är större att revisorn får betydande straff i

händelse av bedrägerier och allvarliga fel. Bédard et al. (2014) konstaterar att JOA inte uppfyller de förväntningar som regel skaparna förväntat sig.

År 2011 genomfördes en intervjustudie av Footprints Consultants på uppdrag av *Compagnie Nationale des Commissaires aux Comptes* (CNCC) för att utvärdera fördelarna med JOA för användarna av företagets årsredovisning. Bland de intervjuade fanns även representanter från franska finansiella marknadens myndighet (*Autorité des marchés financiers* – AMF), analytiker, investerare, banker etc. Det visade sig i studien att de flesta inte hade kunskap om JOA:s existens (Footprints Consultants, 2011). Studien visade att de flesta var positivt inställda till JOA, trots det fanns det kritik riktad mot JOA. Ingen av de intervjuade ansåg inte att JOA stod för en radikal förändring och därmed inte heller en djupgående förändring. Införandet av JOA i fransk lag föranleddes av starka reaktioner från de som ansåg att revisorn roll förändrades och oönskat skulle få mandat att uttrycka sig om redovisningen och fortlevnaden av företaget, något som ledningen för företag anser är deras uppgift.

Enligt Footprints Consultants (2011) ansågs JOA inte uppfylla sin fulla potential men de intervjuade ser att JOA fortfarande är under process och de tror att den kan komma att utvecklas för att uppnå sin potential. Institutionella reglerare var mest positiva eftersom de anser att JOA avsnittet ökar transparensen och användbarheten och därmed bidrar till en god utveckling av revisionen. Även andra användare beskriver förändringen som användbar och ett värdefullt tillskott till övrig finansiell information. Skeptiker till JOA tyckte att JOA bara var ”ännu en formalitet” och ”relativt oanvändbar”. Konkreta fördelar med JOA är enligt de intervjuade att det introducerar en arena för frihet och ger en mer nyanserad bild. Men denna nyansering kan skapa konsekvenser som enligt arbetsgivarorganisationer menar att JOA kan ge information som kan skapa missförstånd. Revisorer håller med om att JOA kan komplicera förhållandet till deras kunder och även utsätta de för oönskat ansvar. Däremot tycker flera intervjuade att JOA hjälpte till att förstärka revisorns trovärdighet eller i vissa fall ”återställa” trovärdigheten. Men flera intervjuade tog upp revisorns ansvar och menar att varken ansvaret eller skyldigheten ökade med JOA. Snarare så menar de att JOA skyddade revisorerna genom att revisorn kan friskriva sig från allt ansvar genom att påtala om risker i JOA. Enligt studien blir JOA blir även mest tydlig för den som har specialkunskaper inom redovisning och förmågan att granska redovisningen. Den logiska förklaringen är att det krävs en viss nivå av kunskap för att förstå de olika teknikaliteterna i JOA. Paradoxen blir enligt studie skaparna, att de som har kunskap att förstå JOA och kan dra fördelar av den är också de som skulle kunna komma fram till liknande åsikter som ska inkluderas i JOA.

I Footprints Consultants (2011) intervjustudie anses det från flera intressenter att JOA blivit standardiserad och förväntas bli ännu mer standardiserad vilket bidrar till att användandet av JOA:s nuvarande version ifrågasätts. Den påtalade variationen i kvalitén av JOA avsnittet härleddes till revisorerna själva, alltså att kvalitén på JOA bestäms av kvalitén på revisorn. Tyvärr, enligt studieförfattarna, verkade det inte enligt de intervjuade att utvecklingen av JOA ska öka kvalitén. Språket i JOA ansågs ha blivit mer sterilt och innehållsvärdet har försämrats. Introduceringen av JOA var ett friskt inslag och revisorerna utförde det på sina egna sätt enligt flera intervjuade. Sedan började revisorerna att snegla på varandras arbete och

det blev allt mer likformigt och därmed förlorade sitt värde. Efter Enron skandalen blev revisionsberättelsen mer innehållsrik och informativ, men efter två år återgick den till en mer standardiserad revisionsberättelse, enligt en intervjuad. AMF:s analys är att revisorer fortfarande inte hittat rätt väg men att ansvaret inte enbart ligger på revisorerna utan även regulatorerna som bör agera för att förbättra situationen. En av de intervjuade journalisterna betonar att det blir svårt att fastställa revisorns skyldigheter och ansvar och därmed också riktlinjer till hur de ska agera innan JOA resulterat i prejudicerande domstolsärende.

3.5.2 Förändring av revisionsberättelsen i Storbritannien och Irland

Financial Reportings Council's (FRC) antog förändringar till revisionsberättelsen som trädde i kraft efter 30 september 2013, i Storbritannien och Irland. Bland andra förändringar introducerades *Auditing 700* som kräver revisorer att inkludera en diskussion i revisionsberättelsen som beaktar olika faktorer såsom uppskattad risk för felaktiga uppgifter, svårigheter för uppdraget och revisionens omfattning (FRC, 2013). Flertalet studier har ämnat att undersöka utfallet av KAM i Storbritannien, bland andra Reid et al. (2016) som mäter utfallet från aspekter som revisionens kvalitet, revisionens kostnad och om förändringen föranlett en högre grad av fördröjning av revisionen. En högre kvalitet på revisionen motverkar, enligt författarna, till resultatmanipulering. Desto högre tilltro till redovisningen och revisionen desto större effekter på aktiepriset i händelse av oförutsedda resultatförbättringar. När studieskaparna mätte benägenheten för rapporterna att möta eller överträffa analytikers prognoser visade studien att benägenheten var signifikant högre före de nya kraven än efter, vilket studieskaparna bedömer som ett tecken på att de nya kraven motverkar resultatmanipulering och förhöjer kvalitén på revisionen. Studien visar att investerarna signifikant uppfattar revisionens kvalitet högre med de nya kraven än före de nya kraven på revisorn. De mått som studieskaparna valt för att mäta kvalitet visar att kvalitén höjts med införandet av de nya kraven på revisorn i Storbritannien och Irland.

Reid et al. (2016) förklarar höjningen av kvalitén utan att kostnaden ökat för revisionen, med att revisorn fått större auktoritet över ledningen för företag och revisorns roll har blivit mer omfattande och viktigare än innan. Studieskaparna poängterar i slutet av studien att varje land är unikt vad gäller den institutionella kontexten och att alla slutsatser som kan dras av deras studie ska tolkas med skillnaderna mellan de olika länderna i beaktande. Slutligen poängterar Reid et al. (2016) att det är för tidigt att bestämma om de uppkomna effekterna är bestående över tid och adresserar att framtida forskningen behövs för att påvisa det. Gutierrez et al. (2016) finner andra resultat än Reid et al. (2016) ovan, när de utförde en liknande studie över utfallet i Storbritannien och Irland. Anledningen, enligt Gutierrez et al. (2016), till att studiernas resultat skiljer sig är att deras studie omfattar en längre tidsperiod, två år innan ändringarna och två år efter och att de utförde en serie tvärsnittstester för att isolera effekterna på kvalitet, kostnad och marknadens reaktion med härledning av de nya ändringarna. Revisionens kvalitet har inte ökat med anledning av de nya ändringarna, vilket enligt Gutierrez et al. (2016) studie visar att skillnaden i kvalitet före och efter inte är statistiskt signifikant. Mätningen av revisionskostnad visade att de nya ändringarna gav upphov till en ökning med

ungefär fyra procent. Gutierrez et al. (2016) fann heller ingen signifikant förändring av investerarnas reaktion vid introducerandet av de nya ändringarna.

Lennox et al. (2016) utredde om det informativa värdet och trovärdigheten av revisionen ökade med införandet av de nya ändringarna. Genom att studera marknadens reaktion när den nya revisionsberättelsen först publicerats för en rad företag slår Lennox et al. (2016) fast att informationsvärdet av de nya ändringarna är lågt eftersom de ej kan observera en marknadseffekt. Lennox et al. (2016) studerar även de nya ändringarnas effekt på lång sikt, vilket föreslår att avsaknaden av marknadens reaktion troligen härrör till att marknaden redan är informerad av riskerna med redovisningen, före revisionsberättelsen. De fann att de flesta risker som revisionsberättelsen lyfte fram sedan tidigare, redan lyfts fram av ledningen i tidigare årsredovisningar. Bédard et al. (2016) anser att ovan tre studier som ämnat att utvärdera och förklara utfallet av den nya revisionsberättelsen i Storbritannien kan fungera som viktiga bevis för eventuella effekter av KAM i andra länder. Dock framhåller Bédard et al. (2016) att Storbritanniens unika institutionella omgivning begränsar upptäckternas generaliserbarhet. Bédard et al. (2016) framhåller också att de är begränsande att endast studera den finansiella marknadens reaktion på ändringarna eftersom regulatorerna haft flera olika intresser i beaktande vid utformningen av de nya ändringarna.

3.6 Sammanfattning

I detta kapitel har de valda teorier och tidigare forskning beskrivits som anses vara lämplig för studiens frågeställning och syfte. Beskrivningen ämnar ge läsaren förståelse för problematiken kring revisionsberättelsen och gapen. Teorin utgörs av diverse källor vars behandling av aspekter som kretsar kring revisionsberättelsen och dess användning varierar, dock uppstår det en övergripande överensstämmelse kring bristerna i revisionsberättelsens utformning och att dess magra innehåll inte bidrar med informationsvärde. Denna problematiken är i sig inget nytt och har identifierats både internationellt och nationellt vilket bidragit till att ett förväntnings- och informationsgap har identifierats. De valda teorierna kommer tillsammans med den institutionella kontexten som presenteras i kapitel 4 att analysera resultatet i empirin. Den institutionella teorin ämnar ge förståelse till hur revisionsbranschen fungerar och varför byråer strävar efter harmonisering. Användningen av teorin om isomorphism ger förståelse om varför organisationer utvecklar branschspecifika praxis och liknande förhållningssätt. Det diskuteras sedan om de nya ändringarna kommer minska gapen samt öka informationsvärdet av revisionsberättelsen där paralleller kommer att dras till erfarenheterna från Frankrike, Storbritannien och Irland.

4. Institutionell kontext

I detta kapitel förklaras den institutionella kontexten som råder för revisionen och revisorns roll. Kapitlet inleds med att beskriva revisorns roll enligt lagen, standarder och rekommendationer från både FAR och IAASB. Sedan beskrivs revisionsberättelsen, dess syfte samt vilka problem som den medför. Därefter definieras förväntnings- och informationsgapet och hur dessa gap kan minskas enligt IAASB, och till sist så presenteras IAASB:s nya ändringar

4.1 Revisorns roll

Revisorns roll är strikt reglerad av lagar och standarder. I Revisionslagen (RevL) (1999:1079) 5 § framgår det att revisorns uppgift är att ”granska företagets årsredovisning och bokföring samt företagsledningens förvaltning” vilket även framgår i 9 kap. 3 § Aktiebolagslagen (ABL) (2005:551). International Standard on Auditing (ISA) 700 p. 6 (a) föreskriver att revisorns uppgift är att “bilda sig en uppfattning om de finansiella rapporter grundade på en utvärdering av de slutsatser dragits av bevisen inhämtade från revisionen”, vilket sedan ska rapporteras skriftligt i en rapport. Enligt FAR har revisorn till uppgift att på ett kritiskt sätt ”planera, granska, bedöma och uttala sig om årsredovisningen, bokföring och förvaltning” (2013, s. 13). Genom att göra detta så kvalitetssäkrar revisorns den information som företaget lämnar samt ger ökad trovärdighet för denna information (FAR, 2013). Vidare ska revisorn även uttala sig om verkställande direktör eller styrelseledamöterna agerat vårdslöst som kan leda till ersättningsskyldighet, till exempel om dessa handlat i strid med gällande lagar för årsredovisningen, bolagsordningen eller aktiebolagslagen (FAR, 2013).

Revisionen ska utföras enligt god revisionssed och god revisorssed. Vad som är god revisionssed är inte lagreglerad men i ABL 9 kap. 3 § och RevL 5 § framgår det att ”granskningen ska vara så ingående och omfattande som god revisionssed kräver”. FAR (2013) föreskriver att revisionen ska utföras enligt god revisionssed i den utsträckning som är nödvändigt för att kunna göra uttalanden i revisionsberättelsen. Med god revisionssed anser FAR (2013) att det är ett uttryck för hur revisionen ska utföras vilket innebär att revisorn ska följa den praxis som råder. Den goda seden utvecklas internationellt, av FAR, RN samt genom domstolarnas praxis (FAR, 2013). Enligt 19 § Revisorslagen (RL) (2001:883) ska revisorn iaktta god revisorssed. Med god revisorssed anses det att följa yrkesetiska regler för revisorer (FAR, 2013). Revisorn ska utgå från väsentlighet och risk när denne gör sin granskning och detta medför att en revision aldrig är en garanti för att fel inte kan uppstå (FAR, 2013). Revisorn måste också alltid iaktta självständighet och opartiskhet vilket regleras i 20 § RL. Inför varje uppdrag skall revisorn göra en prövning om där finns något som kan rubba dennes oberoende och om så är fallet måste revisorn avsäga sig uppdraget (RL 21 a §).

Förtroende är viktigt då intressenter måste kunna lita på den information som lämnas om ett företags förvaltning och ekonomiska situation och revisorn ska alltså kvalitetssäkra denna information (FAR, 2006; FAR, 2013). IAASB (2014) menar i deras ramverk att god kvalitet är då en revisor samlat in tillräckligt med information för sina uttalanden. I deras ramverk

ingår fem faktorer; inputs, process, outputs, interaktion och kontextuella faktorer. Med inputs syftas det till värderingar, etiker och attityder som revisorn förhåller sig till men även de kunskaper och färdigheter som revisorn behöver för att kunna utföra sitt arbete. Processen syftar till att revisionsprocessens stränghet samt kvalitetskontroller påverkar revisionskvalitén. Outputs är det som kommer från revisionen, det vill säga rapporter och information som är förberedd och som presenteras. Interaktion handlar om det sätt hur ägarna samverkar som kan påverka kvalitén. Dessa interaktioner, både formella och informella kommunikationer, kommer att påverkas av revisionens kontext samt tillåta en dynamisk relation existera mellan inputs och outputs (IAASB, 2014). Kontextuella faktorer är sådana faktorer som kan påverka utformningen av revisionen och även kvalitén, till exempel lagar, regleringar och styrelsen (IAASB, 2014).

När revisorn granskar ett företag ska denne utgå från fortlevnadsprincipen, det vill säga att företaget antas komma att fortsätta sin verksamhet under en överskådlig framtid. Vad som anses med överskådlig framtid talar FAR (2014) om en period om tolv månader. I ISA 700 p. 29 framgår det att revisorn ska utgå ifrån fortlevnadsprincipen i enlighet med ISA 570. I ISA 570 p. 9 framgår det att revisorn ska samla tillräcklig information för att kunna göra en bedömning om företagets fortlevnad. ISA talar också om en överskådlig framtid och även där anser ISA att överskådlig framtid motsvarar en period om tolv månader (ISA 570 p. 2 & 9). Både RevL och ABL föreskriver att revisorn skall göra uttalande i revisionsberättelsen om det föreligger väsentlig risk som kan medföra tvivel gällande företagets fortlevnad (ABL, 31 a §; RevL 27 d §). Hur mycket revisorn ska kommunicera regleras av tystnadsplikten vilket begränsar revisorns kommunikation. I ABL 9 kap. 41 § framgår det att revisorn inte får lämna upplysningar till utomstående som revisorn tagit del av under revisionen om det kan vara till skada för företaget. Under revisionsarbetet ska revisorn kommunicera med ledningen muntligt. Revisorn medverkar även på årsstämman där revisorn informerar stämmodeltagare om revisionens genomförande samt dess fokusområden och deltagarna kan ställa frågor till revisorn (FAR, 2013). Tystnadsplikten är avgörande för revisorns förtroende men även för att revisorn ska få ta del av viktig information om företaget under uppdragets gång (FAR, 2013).

Efter att revisorn utfört revision resulterar det i en revisionsberättelse som ska vara skriftlig och förmedla den grad av tillit som revisorn anskaffat sig till det granskade materialet (FAR, 2006). Den myndighet som är ansvarig för tillsynen av revisorn är RN (RL, 3 §) och förutom detta så tillkommer även granskning i form av FAR:s egna kvalitetskontroller, beslut i disciplinnämnd samt de stora byråernas interna kvalitetskontroller (FAR, 2013). International Standard on Quality Control 1 (ISQC 1) handlar om att förbättra kvalitén genom att kontroller och att ledningen i revisionsbyrån är ansvarig för kontroller och ska se till att revisionsuppdrag utförs på rätt sätt, till exempel att revisorn måste vara oberoende (ISQC 1 p. 21). Enligt RL 27 § är revisorer skyldiga att teckna ansvarsförsäkring för att täcka för den ersättningsskyldighet som bolaget eller revisorn ådrar sig i sin revisionsverksamhet. Denna försäkring är i första hand till för att täcka förmögenhetsskador som uppkommer i samband med revisionen (Proposition 2000/01:146).

4.2 Revisionsberättelsen

Efter revisorn genomfört sin revision resulterar detta i en revisionsberättelse där revisorn måste uttala sig om årsredovisningen ger en rättvisande bild eller inte (FAR, 2014). Enligt ISA 200 punkt 3 är "syftet med en revision att öka förtroendet för de finansiella rapporterna hos avsedda användare". Vidare säger ISA 200 punkt 3 att de finansiella rapporterna "ger en rättvisande bild eller ger en sann och rättvisande bild enligt ramverket". Revisorn ska ge rekommendationer på årsstämman om huruvida den ska fastställa balans- och resultaträkning samt hantering av förlusten och vinsten enligt styrelsens förslag (FAR, 2014). I Sverige har vi förvaltningsrevision där revisorn uttalar sig om verkställande direktörens och styrelseledamöternas ansvarsfrihet. Om verkställande direktör eller en styrelseledamot gjort sig skyldig till någon försummelse eller företagit någon åtgärd som kan leda till ersättningsskyldighet som revisorn upptäcker i sin granskning, ska detta anmärkas i revisionsberättelsen, men endast om försummelsen eller åtgärden är så pass allvarig att det kan medföra skadeståndsskyldighet (FAR, 2013). Revisorn kan även lämna sådana upplysningar som revisorn anser att användarna bör få veta och eftersom revisionsberättelsen är en offentlig handling kan även allmänheten få kännedom om innehållet och företaget (FAR, 2013). ISA 700 däremot utgår endast ifrån att årsredovisningen är reviderad och revisorn ska uttala sig om årsredovisningen är upprättad enligt bestämmelserna i årsredovisningen (FAR, 2014).

Reglerna för revisionsberättelsen är formaliserade för att skapa en enhetlighet för att användaren lättare ska känna igen sig (FAR, 2014). Standardiseringen av revisionsberättelsen har sin förklaring i ISA 700 där ISA motiverar till standardisering av revisionsberättelsen eftersom standardiseringen "ökar trovärdigheten på marknaden genom att det blir lättare att identifiera revision som är utfört enligt globala godkända standarder" (ISA 700 p. 4). Gemensamma standarder i form av ISA kan bidra till harmoniserade revisioner av hög kvalitet vilket höjer revisionens trovärdighet (EU, 2010). En revisor ska rapportera avvikelser i revisionsberättelsens och finns där inga sådana avvikelser så blir det en standardutformning (FAR, 2013). Senaste bankkrisen har visat att det är viktigare med innehåll framför form och att det är detta revisionsberättelsen bör inrikta sig på. För att revisionen ska ge rättvisande bild är det viktigt att revisorerna försäkrar att innehållet har företräde framför form (EU, 2010). Revisionen kan öka trovärdigheten av årsredovisningen och direkt eller indirekt förbättra kvalitén (IAASB, 2013).

4.3 Förväntnings- och informationsgap

Enligt IAASB finns där två typer av gap, förväntningsgap och informationsgap. Med förväntningsgap menas då det finns skillnader i mellan vad användarna förväntar sig av revisorn samt revisionen, och hur det faktiskt ser ut i verkligheten (IAASB, 2011; FAR, 2013). Detta gap uppstår på grund av missförstånd från användarnas sida angående revisionens mål och omfattning. Det fortsätter att finnas skillnader mellan allmänhetens uppfattning gällande revisorns förmåga att upptäcka bedrägerier och revisorns ansvar

avseende bedrägeri enligt standarder (IAASB, 2011). Det generella språkbruket som revisorn använder gör det svårt för användarna att få en helhetsbild om revisorns tillvägagångssätt i revisionen vilket kan bidra till gapet mellan vad som faktiskt görs och vad användarna uppfattar att det görs (IAASB, 2011). Den standardiserade revisionsberättelsen ger inte tillräckligt med information för att kunna utvärdera kvalitén på revisionen, eftersom den inte upplyser om det tillvägagångssätt och de bedömningar som revisorn grundar sina uttalanden på (IAASB, 2011). En ökad transparens kan därför ha en positiv effekt gällande uppfattningen om revisionskvalitén (IAASB, 2011). Investerare, analytiker och andra marknadsaktörer föreslår att revisionsberättelsen behöver utvecklas för att möta användarnas behov (IAASB, 2011).

Informationsgap är då det finns skillnader i den information som användarna vill ha för deras investeringsbeslut och den information som årsredovisningen och revisionsberättelsen förmedlar (IAASB, 2011). Enligt IAASB (2011) påverkar informationsgapet effektiviteten på kapitalmarknaden och kapitalkostnader samt ses som ökad utmaning för förståelse av hur den finansiella informationen återspeglar företagets tillstånd. Revisionsberättelsen och årsredovisningen är inte tillräckligt för att förse användarna med all den information som är väsentlig för användarnas beslutsfattande (IAASB, 2011). En uppfattning finns om att det borde vara mer transparens gällande särskilda finansiella rapporterings risker och hur de hanteras samt hur revisionen genomförs, speciellt särskilda områden för revisionsrisk (IAASB, 2011). Informationsgapet skulle kunna minskas genom upplysningar av ytterligare information som i dagsläget inte är tillgängligt för användarna, till exempel viktiga revisionsrisker som revisorn tror finns, revisorns uppfattning gällande viktiga antagande underliggandes bedömningarna som väsentligt påverkar bokslut etc. (IAASB, 2011).

4.4 Nya ändringar i revisionsberättelsen

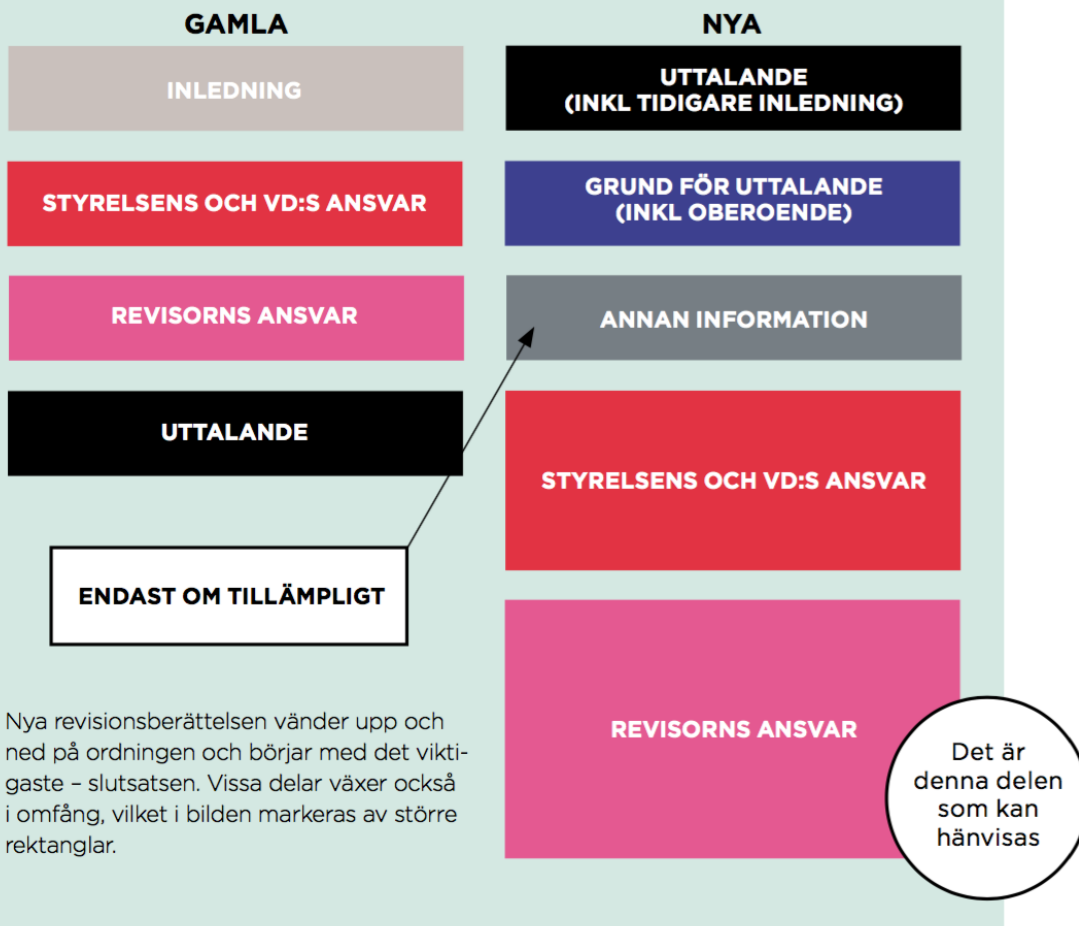
IAASB har infört nya standarder som påverkar revisionsberättelsen varav den största förändringen är ISA 701 om att kommunicera ”Key Audit Matters” (IAASB 2013). På svenska har den fått namnet ”Särskilt Betydelsefulla Områden” (SBO) och syftet är att revisorn ska informera användarna om vad revisorn gjort för att hantera svåra frågor i revisionen (Lennartsson, 2014). I ISA 701 punkt 8 definieras KAM, som SBO bygger på, som ”de betydelsefulla som, i revisorns professionella bedömning, är de mest signifikanta i revisionen för årsredovisningen av den nuvarande perioden”. SBO är tänkt att vara skraddarsydd beroende på omständigheterna i respektive företag och kommer att skilja sig från andra företags revisionsberättelser (IAASB, 2013). Åsikter om fortlevnad kommer utökas där ledningens samt revisorns ansvarsområde vad gäller fortlevnad ska beskrivas. Om väsentlig osäkerhet föreligger och det är tillräckligt tydligt att sådan osäkerhet föreligger, skall det rapporteras i en separat del. Dessutom införs nya krav för att ifrågasätta upplysningar vad gäller händelser eller förhållande som identifieras som kan ge signifikant tvivel på företagets förmåga att fortsätta sin fortlevnad (IAASB, 2015).

KAM är frivillig för mindre bolag men obligatorisk för noterade bolag (IAASB, 2013). Syftet med KAM är att öka kommunikationsvärdet genom att revisionsberättelsen ska vara mer transparent om vad som görs i revisionen (ISA 701 p. 2). Den utökade revisionsberättelsen är tänkt att bidra med mer relevant information för användarna (IAASB, 2013). IAASB (2013) anser att förändringar i revisionsberättelsen kan ha positiva effekter för kvalitén eller användarnas uppfattning om den. Vidare menar de att detta kan öka förtroendet som användarna har för revisionen och för årsredovisningen. De positiva effekter som IAASB (2013) anser blir ett resultat av utökad information är till exempel revisionsberättelsens ökade kommunikationsvärde genom att den blir mer transparent. Ytterligare upplysningar kring särskild betydelsefulla områden, företagets fortlevnad, etc. kan öka kvalitén på revisionen.

IAASB (2013) har valt att inte ge förslag på hur KAM ska kommuniceras eller vad som skall kommuniceras, utan de menar att det ska ligga hos revisorns professionella bedömning att kommunicera det som revisorn tycker är väsentligt. De nya standarder ämnar göra revisionsberättelsen mer relevant för användarna genom att informera mer om sådant som revisorn tyckt varit svårt och hur revisorn har hanterat sådana svåra frågor. Detta för att ett förslag från IAASB om hur KAM ska kommuniceras kan resultera i att det ger en standardtext och det är inte vad syftet är med den nya revisionsberättelsen (Lennartsson, 2014). Syftet är att revisionsberättelsen ska göra revisorns rapportering mer relevant för användarna genom att kommunicera SBO (Lennartsson, 2014).

Trots detta finns det stor risk att den nya revisionsberättelsen kan komma att standardiseras, i alla fall delar av den. Till exempel avsnittet om revisorns ansvar anses av IAASB vara för lång och därför har de medgett att detta avsnitt kan hänvisas till en behörig myndighets hemsida (Lennartsson, 2016). I Sverige är RN den myndighet som revisorer kan hänvisa till och anledningen till detta är att de nya revisionsberättelserna kommer att bli väldigt långa, upp till fem till sex sidor (Lennartsson, 2016). Jonas Hällström, auktoriserad revisor och ledamot i IAASB, uttrycker i en intervju med Balans att han är orolig att språket också kan komma att standardiseras i den nya revisionsberättelsen (Lennartsson, 2014). Vidare säger han att ”FAR har en viktig roll och ansvar för att förvalta den nya flexibiliteten. För avsikten är inte att vi ska skriva samma sak i alla revisionsberättelser, i så fall har vi inte åstadkommit någonting mer än att revisionsberättelsen bara blir längre – och allt tråkigare.” (Lennartsson, 2014). Även Håkan Malmström, revisor på PwC och ordförande i FAR:s policygrupp för revisionen, lyfter fram att det kan finnas en risk att revisionsberättelsens nya standarder kan komma att förlora sin relevans genom att de olika byråerna kommer att vilja utveckla standard skrivningar för olika branscher och situationer (Lennartsson, 2016).

Så ändras revisionsberättelsens struktur:

Figur 2. Gamla och nya revisionsberättelsen (Hämtat från Lennartsson, 2016, s. 26).

5. Empirin

5.1 Intervjuer med Investorerare

Nedan presenteras de intervjuer som genomförts med investerare. Samtliga respondenter är anonyma. Investerare A arbetar som vice vd på en av Sveriges allmänna pensionsfonder. Investerare B arbetar som senior förvaltare på en av Sveriges allmänna pensionsfonder. Investerare C arbetar på affärsstöd kredit på en av de fyra stora bankerna i Sverige. Investerare D arbetar som investeringschef för ett rikstäckande investeringsbolag som främst investerar i unga tillväxtbolag.

5.1.1 Förväntningar på revisionsberättelsen

Nedan presenteras fyra olika institutionella investerares syn på den nuvarande revisionsberättelsen och vad de förväntar sig av den. Informationsvärdet av revisionsberättelsen anses av alla de tillfrågade vara låg. En åsikt som framkommer i olika skepnader av investerarna är att revisionsberättelsen fungerar som en kvalitetsstämpel, en garant, men utöver det bidrar den inte med information.

Investerare A

En kvalitetsstämpel som talar om att en revisor gått igenom årsredovisningen och sedan visar om det funnits felaktigheter, anser Investerare A. Något informationsvärde, utöver att det är en kvalitetsstämpel, tycker A att revisionsberättelsen inte har. Den är väldigt standardiserad, för alla typer av bolag, säger A.

Investerare B

På frågan vad investerare B anser syftet med revisionsberättelsen är, svarar han, ”det är någon typ av, inte en garanti att allt är okej, för det är det inte, utan det är mer en garanti för att de har tittat på de processerna som bolaget har, att de är uppfyllda”. På frågan om det kan anses vara en kvalitetsstämpel att det reviderade bolaget är godkänt och följt årsredovisningslagen svarar D ”bara för att man följt lagen, det räcker oftast inte för oss. Det är ett minimikrav. Det förutsätter vi att alla bolag gör, de som inte gör det ska inte finnas på börsen”.

Investerare C

Investerare C ser revisionsberättelsen som en kvalitetsstämpel att redovisningen för det reviderade företaget håller måttet. “Är det ingenting som avviker från standardformuleringar läser vi den inte, vi letar efter avvikelser” berättar C. “En kvalitetsstämpel helt enkelt, revisionsberättelsen ger oss inte mer info än det” enligt C.

Investerare D

Syftet som investerare D tycker att revisionsberättelsen har, är att den ska intyga att bolaget bedriver sin verksamhet på ett professionellt sätt. Att de processer och krav som ska finnas finns och att de drivs i en ärlig mening. Enligt D, är revisionsberättelsen viktig för

utomstående intressenter. Beroende på involveringen ett företag desto viktigare eller oviktigare blir revisionsberättelsen, menar D. Han utvecklar att i de bolag som han sitter i styrelsen för och har ett nära samarbete betyder revisionsberättelsen väldigt lite. Den muntliga informationen som revisorn ger, på till exempel årsstämmor eller styrelsemöten har mycket större dignitet än den information som ges i revisionsberättelsen. Är det ett bolag som D:s företag endast äger en liten andel av kan revisionsberättelsen ha ett mycket större värde, eftersom interaktionen med bolagets revisor är mycket liten och revisionsberättelsen kanske är den enda kommunikationen, berättar D. Att revisionsberättelsen är en garant, utvecklar investerare D, att det blir som ett minimikrav. Har ett bolag en oren revisionsberättelse är det inte alls bra och det har hänt i några av deras bolag, ”då blir vi inte glada” säger D.

5.1.2 Innehåll och utformning av revisionsberättelsen

Nedan behandlas åsikter angående innehåll och utformning av revisionsberättelsen. Nedan redogörelser går in djupare vad problemen med den nuvarande revisionsberättelsen är och vad de tillfrågade intressenterna anser saknas i revisionsberättelsen.

Investerare A

Investerare A anser att revisionsberättelsen är lätt att förstå men relativt intetsägande och det gör att de ser på andra aspekter än revisionsberättelsen för att förstå ett bolag, menar A.

Investerare B

Investerare B uttrycker att revisionsberättelsen är ”fattigt” och ”standardmässigt” utformad. Det är mycket ”copy-paste” och att allt ser likadant ut. Han uttrycker även sig i termer att ”det är exakt likadant utformat och det har blivit så över tid att de har blivit likformiga, de har liksom gått ihop. Så var det inte från början men det har blivit så över tid. De säger ingenting, helt meningslöst” säger B angående den nuvarande revisionsberättelsen. Han tar ett exempel att revisorerna i revisionsberättelsen säger att det reviderade företaget beslutat om en policy och att företaget sedan följer denna policy, men det är inte det investerare B vill veta. ”Men det som aktieägare vill veta är om policyn i sig är ok, om de har synpunkter” men den informationen ges inte enligt B. ”Revisorerna har erfarenhet av andra bolag, de kan liksom relatera till allting, jag kan inte det” som B uttrycker det. En förklaring till att den typen av information uteblir kan bero att den revisionsbyrå som har åsikter om ersättningspolicys inte blir speciellt populär i styrelsen ögon, ”det är så det funkar”, konstaterar B.

Investerare B, nämner att de redogörelserna som revisorerna gör på årsstämmor oftast är väldigt bra, även om de inte alltid är så ”öppna” som de kunde vara. B berättar att på stämmorna pratar revisorn mer om vad de granskat, särskilda granskningsområden som de anser relevanta och eventuellt frågor som de också har med ledningen och styrelsen. Enligt B skulle den typen av redogörelser passa bra i revisionsberättelsen. Han lyfter samtidigt kritik mot att den typen av redogörelser inte alltid är så öppna som de kunde vara, ”De säger till att det åtgärdats men de berättar egentligen inte om det har funnits några allvarliga fel och brister. De vill bara berätta ifall de här bristerna inte är åtgärdade, då är de tvungna att göra

det. Men de berättar aldrig om man har åtgärdat de, alltså om det har funnits några brister inledningsvis”, anledningen är att det är marknadspåverkande information, enligt B.

På frågan om vad den upplevda standardiseringen gör med trovärdigheten av revisionsberättelsen svarar B att revisionsberättelsen blir mer och mer som en ”disclaimer” och att det är en text för revisorerna att friskriva sig själva, ”nu har vi tittat på det och nu har vi gjort det vi ska göra och dessutom tar vi bra betalt för det och då ska ni vara nöjda” som D utvecklar det. Angående språkbruket i revisionsberättelsen anser B att den är lättförståelig eftersom den ser likadan ut i alla bolag. Han, menar att alla ”professionella” förstår revisionsberättelsen men att ”lekmän” som mindre aktieägare inte nödvändigtvis förstår allting i en revisionsberättelse.

Investerare C

C anser att den nuvarande utformningen har en bra uppdelning med tydliga riktlinjer och lättförståeligt språk. Språkbruket i revisionsberättelsen borde inte utgöra ett hinder för läsbarheten för personer med grundläggande ekonomiska kunskaper menar C. Uppdelningen av revisionsberättelsen är bra på så sätt att den tydligt beskriver revisorns systematik och rutiner, att den också tydligt trycker på att det inte är revisorn som har ansvaret för att redovisningen är korrekt utan styrelsen. Enligt C ger det en bra förståelse att revisorns uppdrag trots allt är begränsad. Att revisionsberättelsen är standardiserad och oftast ser likadan ut anser C gör den lättillgänglig och begriplig. Verksamheter och branscher som i regel inte omfattas av standardiseringskrav, exempelvis bostadsrättsföreningar, är mycket jobbigare att få en uppfattning om. ”Det är mer fel i de också, de har sämre kvalitet och är svårare för en utomstående att sätta sig in i” menar C. För bostadsrättsföreningar finns det alla möjliga varianter av revisionsberättelser, HSB och Riksbyggen har varsin variant och de andra mindre fristående föreningarna redovisar enligt vad de tycker, det blir väldigt jobbigt för läsaren, menar C. Standardiseringen av revisionsberättelsen fyller en viktig funktion enligt C eftersom de letar efter avvikelser. Är utformningen standardiserad är det således lätt att hitta dessa, menar C, som dock efterfrågar mer information av revisionsberättelsen, det hade varit bra om revisionsberättelsen inkluderar en mer nyanserad bild av företaget. C upplever att det finns företag som klarar revisorns krav på målsnöret och sedan finns det dem som klarar kraven med stor marginal, dessa nyanser visar nuvarande revisionsberättelsen inte alls menar C.

Investerare D

Innehållsmässigt anser D att revisionsberättelsen är alldeles för tunn för att ge dem tillräckligt med information. Det finns ämnen som D anser skulle kunna inkluderas i revisionsberättelsen men som den inte alls behandlar idag. Bolag som sysslar med komplicerade affärer, där skulle revisorn kunna yttra sig om bolaget besitter de processer som bör finnas och hur utvecklade dessa är. Även riskbedömningar vore ett inslag att inkludera i revisionsberättelsen enligt D. Mycket av den informationen som revisorn ger vid styrelsemöten och andra sammanträden är av stor vikt enligt D. Frågor som, ”överensstämmer den bild som ledningen ger med verkligheten” exempelvis, är väldigt väsentlig enligt D. På frågan om den typen av information lämpar sig i revisionsberättelsen anser D att den är väsentlig men även känslig.

Som styrelsemedlem skulle man nog inte vilja ha den i revisionsberättelsen, ägarna sitter på ett armslångt avstånd och den typen av information bör nog stanna mellan ledningen och styrelsen även om den vore väsentlig för ägarna, menar D. Vidare berättar D att revisionsberättelsen är en väldigt standardiserad text med ett begränsat informationsvärde. ”Kunskapen och vetskapen hur revisorn arbetar och deltar är väsentligt mycket viktigare än vad som står i revisionsberättelsen i den standardiserade formen, för det skulle jag tro är i 95% av fallen” säger D.

5.1.3 Revisionsberättelsen som beslutsunderlag

Under ovan rubrik behandlas de institutionella investerarna syn på revisionsberättelsen som beslutsunderlag. Även här nämns revisionsberättelsen bristande informationsvärde och det blir en faktor till att den inte används i stor utsträckning som beslutsunderlag enligt de tillfrågade.

Investerare A

Informationsvärdet är inte så stort enligt A och berättar vidare att inför varje investeringsbeslut gör de en omfattande ”due dilligence” som behandlar aspekter av legal, finansiell, kommersiell och hållbar karaktär. Revisionsberättelsen är en naturlig del av årsredovisningen enligt A, och poängterar att vid händelse av en oren revisionsberättelse är det en tydlig varningsklocka och något som måste kollas upp ordentligt.

Investerare B

Investerare B säger att revisionsberättelsen bara används vid ett ”negativt investeringsbeslut”. ”Det är inte så att vi tittar på revisionsberättelsen och säger ”det här var bra, nu fattar vi ett investeringsbeslut för att investera i det här bolaget” utan så fungerar det inte. Revisionsberättelsen har definitivt inte den digniteten så att den är avgörande för vårt investeringsbeslut, det har den inte” berättar investerare B.

Investerare C

Investerare C ser bara revisionsberättelsen som underlag för beslut om den skulle innehålla avvikelser. I händelse av att den innehåller avvikelser undersöker dessa närmare, annars inte, enligt C.

Investerare D

Investerare D berättar att revisionsberättelsen inte används som underlag vid investeringsbeslut. Anledningen är att de oftast investerar i nystartade tillväxtbolag och i det skedet för bolaget berättar revisionsberättelsen ingenting för dem som investerar, berättar D. Han förtydligar ytterligare med följande citat, ”när vi investerar är det kanske två-tre personer i bolaget, och det finns inga upparbetade processer, för processerna sitter i huvudet på dem. Så man kan säga nej, revisionsberättelsen har inte någon väldigt stor tyngd för oss”.

5.1.4 Revisorns roll

Nedan presenteras investerarnas syn på revisorns roll. Åsikterna som framkommer behandlar vilken nytta revisorn har, hur de tillfrågade ser på revisorns roll och om revisorn uppfyller intressenternas förväntningar.

Investerare A

Revisorn fungerar som en kvalitetskontroll anser A. Vid investeringsbeslut spelar revisorn en mindre roll eftersom de sällan träffar revisorn vid en ”due dilligence” berättar A. Vid förändringar och oförutsedda händelser kan revisorn få en viktig roll som bollplank i hur man kan lösa redovisningsfrågor exempelvis.

Investerare B

Investerare B trycker kraftigt på att revisorn ska arbeta för aktieägarna men att så oftast inte är fallet idag. Han säger att ”trovärdigheten för revisorerna historiskt under ganska lång tid varit ganska, inte lågt, men det har varit ifrågasatt iallafall” och nämner vidare fall som HQ, Carnegie och Telia där det funnits oegentligheter som revisorn inte rapporterat till aktieägarna. ”Carnegie är bästa fallet, där bolaget inte bara försvann, det slutade med att staten tog över den banken och på den stämman så kunde revisorerna varken avstyrka eller tillstyrka en ansvarsfrihet. Vilket nu i historiskt perspektiv framstår som felaktigt och ganska fejt. För det är klart att de skulle sagt då ”det här, på ren svenska, det här är rent åt helvete och den här Vd:n och den här styrelsen ska absolut inte ha ansvarsfrihet” berättar B och nämner också att efterföljande granskning visade att revisorerna ”satt i knäna på ledningen”. Det finns, som sagt, liknande fall där revisorerna inte tagit det ansvar som ”vi aktieägare” tyckte att de borde ta, berättar B. Revisorer måste helt enkelt förstå att de jobbar på aktieägarnas mandat, enligt B. ”Det är vi som utser de, det är vi som betalar de, det är vi som ska redovisas för” menar B. Investerare B tycker också att revisorerna och revisionsbolagen har en alldeles för tigt relation med bolagen, ”de ska ha en tigt relation med oss aktieägarna, de ska vara ett kontrollorgan för oss aktieägare” utvecklar B. Anledningen till att det är så är att revisionsuppdraget inte står för merparten av intäktskällorna utan att det är tilläggstjänster som skatterådgivning, eller rådgivning vid förvärv eller avstyckning av bolag, ”därför vill de inte på något sätt stöta sig med bolagen” menar B. Han understryker att om det är något som är tveksamt i bolaget ”ska de berätta det för oss aktieägare, det är väldigt väsentligt, det gör de inte idag”.

På frågan om B tror att de kommer att få en revisors roll som helt uppfyller deras förväntningar svarar han följande; ”Vi skulle kunna säga såhär, om det är en revisors roll som helt uppfyller våra förväntningar, det kan vi få när det går riktigt åt skogen, då tillsätts en, eller aktieägare begär en extern granskare och de är en revisor eller en advokat som granskar bolaget. Då skriver man ett särskilt granskningsuppdrag, det är aktieägarna som bestämmer. Det här vill vi att ni ska titta på och då får de ju full kontroll över de vi vill att de ska granska. Men det är också enda gången. Men i övrigt har vi inte kontroll, vi har inte, det är inte vi som bestämmer vad revisorerna ska granska utan det bestämmer de själva, vi har inte bestämt granskningsuppdraget. Utan det är enligt lagstadgad och enligt god praxis. God praxis

speciellt när man utför sitt arbete. I normalfallet finns det förhoppningsvis inga större problem med dem här bolagen så att i normalfallet uppfyller revisionsbyråerna och de auktoriserade revisorerna exakt det som vi vill att de ska göra. Problemet är att de inte gör det när det är på väg att gå åt fel håll i bolaget. Då vill vi att de ska berätta mer för oss och de gör de inte. Revisorerna brukar förklara att ”vi kan inte det för att vi har tystnadsplikt eller yppandeförbud, vi får inte berätta”. Men då blir det så att får ni inte berätta för oss aktieägare, hur ska vi då få reda på någonting? Vi får aldrig det. Vi får bara reda på det när det går riktigt åt skogen och då är det redan för sent”.

Investerare B menar också att revisorerna inte är förändringsbenägna som svar på frågan om en stor problematik kanske finns i det regelverk revisorn ska förhålla sig till. Han menar att revisorerna gillar när det bara finns en ren revisionsberättelse, ”då slipper de stå till svars” enligt B som också hävdar att revisionsföretagen motsätter sig förändringar som innebär motsatsen. B poängterar också att svårigheten, för aktieägare, att göra anspråk och begära skadestånd av revisorer vid fel är ytterst begränsad, både i Sverige och i hela EU. ”Det har hänt en gång i Sverige. PWC som betalade ett större skadestånd, de gjorde en förlikning, det är en annan sak” berättar B.

Investerare C

Investerare C anser att revisorn ska vara en person som de verkligen kan lita på, en garant för bolaget som C uttrycker det. Enligt C finns det revisorer som de har mindre gott förtroende till och sedan finns det revisorer som de har väldigt gott förtroende för. Den typen av känsla för förtroende kommer med erfarenhet menar C. Generellt anser C att revisorns uppfyller deras förväntningar, med få undantag. C, anser att de har en tydlig uppfattning om revisorns roll och de i första hand ser till ledningen och styrelsen i händelse av att något går snett med det reviderade bolaget. C anser att aktieägare och andra som inte har så stort ekonomiskt kunnande ofta drar för stora växlar på revisorn, speciellt när det går fel. ”Om det förekommer negativ utveckling i ett företag vill man gärna skjuta på revisorn. Då har man kanske lite bristande kunskap om hur det fungerar” säger C.

Investerare D

Revisorns roll, för investerare D, är att denne ska intyga att verksamheten bedrivs lagligt och att bolaget har de processer som behövs för att nå bolagets mål, vad det nu är. Viktigast, enligt D, är att revisorn ”säkrar” bolagets tillgångar och skulder, att de representerar det verkliga värdet och inte är övervärderade, menar D. På frågan om det finns ett informationsgap mellan de, som investerare och ägare, och revisorn- svarade D att han tycker att så är fallet. ”Vi vet inte vad revisorn vet och de vice versa vet inte vad vi vet, och den enda kommunikationen kanske är revisionsberättelsen... Vi behöver en årlig genomgång med revisorn, men det ligger ju lite utanför revisionsberättelsen, det konceptet”, säger investerare D. Han trycker på att kommunikationen behöver öka mellan revisorn, styrelsen och ledningen, D berättar om en händelse när ett av deras bolag fått en oren revisionsberättelse av anledningar som lätt kunnat undvikits om kommunikationen varit bättre. Ansvarsfrågan för revisor respektive styrelse är enligt D på det klara med att revisorn fungerar som en extern granskare medan det är styrelsen som har det yttersta ansvaret för bolaget och hur det sköts.

5.1.5 Förväntningar och synpunkter på den nya revisionsberättelsen

Nedan presenteras intressenternas förväntningar och synpunkter på de nya ändringarna till revisionsberättelsen. Majoriteten av de tillfrågade kände inte till ändringarna, därför fick de en kort sammanfattning av oss, utifrån FAR:s information, som beskrev förändringarna. Alla utom investerare A tyckte att förändringarna knöt an till det de efterfrågat och ansetts saknats i revisionsberättelsen. Majoriteten uttryckte positiva tankar angående de nya ändringarna men viss skepticism uttrycktes, särskilt från investerare B, om huruvida ändringarna kommer slå väl ut i praktiken.

Investerare A

Investerare A betonar att revisionsberättelsen är ny och de har svårt att uttala sig om vilka effekter ändringarna till revisionsberättelsen kan få. Dock, tror A, att ändringarna kommer göra en liten skillnad eftersom att de vid en investering utför en väldigt noga "due dilligence". A betonar att det är svårt att uttala sig om eventuella förbättringar eftersom den nya revisionsberättelsen inte är införd ännu. Men A tror inte att det har så stor betydelse att man utökar revisionsberättelsen då riskerna ändå behandlas i förvaltningsberättelsen. Angående standardisering, som A tog upp om den nuvarande revisionsberättelsen, tycker A att revisionsberättelsen skulle gynnas om den blev mer specifik för varje enskilt bolag.

Investerare B

Som tidigare skrivit, uppskattar B redogörelserna av revisorn som framförs vid stämmorna och att det är den typen av redogörelser som han vill se i revisionsberättelsen. "... och det kommer hända nu från och med nästa år när man kommer ändra utformningen av revisionsberättelsen. Då hoppas jag att de kommer vara mer individuellt utformade och ge mer information till oss aktieägare". Angående om han tror att ändringarna kommer bli individuellt utformade svarar han, "Ja, första året så kommer det experimenteras lite grann och sen så kommer de som skriver för lite kanske tänka "kanske borde vi laborera lite mer" och de som skriver för detaljerad och för mycket kanske tittar på dem som är mindre transparent "vi behöver inte redovisa allt och så detaljrikt" så att det brukar ju vara så att från början skiljer det sig lite grand och sen är det upp till varje bolag. Man använder sina modeller, jag tror att KPMG har en modell som de ska redovisa för alla investeringsbolag. Jag tror att det kommer se ganska likt ut för alla bolag där de har revisionsuppdrag. Men en annan firma kanske väljer en annan modell. Jag vet inte det, men jag skulle gissa det.". Investerare B anser att det blir ett problem om den nya revisionsberättelsen blir för likformig, "Det är ett problem och det kan bli att de tittar för mycket på varandra och därför blir det exakt samma sak", förtydligar B och utvecklar att "de ska vara olika, de ska vara olika långa, de ska dra fokus åt olika håll, både i detaljrikedom och omfattning det ska inte heller se likadana ut från år till år" men B poängterar också att det är hans förhoppning och han inte är säker på att det blir så.

B säger att han hoppas att den nya revisionsberättelsen kan ge mer information kring särskilda granskningsområden som revisorn uppfattat som tillräckligt "anmärkningsvärda". Han hävdar att revisorn vet exakt vad aktieägarna vill och vad de önskar för information, "då är det upp

till revisorn och se om de klarar av att leverera det. Det får vi se”. B Utvecklar vidare att han, som aktieägare, vill ha mer information, ”vi vill ha mer information så att vi kan fatta bättre investeringsbeslut. Det fina är att revisorerna inte ska värdera information, de ska ge oss all information. Sen så ska dem låta mig som aktieägare värdera den informationen. Det får också oftast vara att ”vi gjorde bedömningen”, ”vi tyckte inte att information var rätt/relevant eller viktig för aktieägarna” det ska inte de bedöma. De ska ge all information sen ska investerarna och aktieägarna värdera och bedöma informationen om den är viktig eller inte. Det är jätteväsentligt, det är viktigt, det är avgörande. Det är det jag fattar mina affärsmässiga beslut på, någon annan ska inte bedöma vilken information som jag tycker är viktig. Jag bedömer själv vad jag tycker är viktigt, men deras uppgift är att ge all information”.

På frågan om han tror att revisionsberättelsen kan tappa sin relevans om all information återfinns i revisionsberättelsen och därmed blir för lång så tror han inte det eftersom, som B hävdar, att revisorerna vet exakt vilken information aktieägare vill ha. ”Det är därför de undanhåller oftast känslig information för att de vet, framförallt negativ känslig information som eventuellt kan påverka aktievärdet” utvecklar B det och säger att det är oftast den negativa informationen han som aktieägare och investerare vill ha, ”för den är minst lika viktig för mina investeringsbeslut, det kan ju få att jag säljer aktierna i bolaget”.

Investerare C

Investerare C hade ingen tydlig uppfattning om de nya ändringarna till revisionsberättelsen innan vi informerade om dessa. C anser att förändringarna knyter an till det som han efterfrågar i revisionsberättelsen angående nyansering. Han anser att det vore en klar förbättring av revisionsberättelsen och han ser att en sådan text (SBO) måste bli väldigt individuell för varje bolag. Användbarheten skulle öka om revisionsberättelsen behandlar områden som rör företagets ”kritiska punkter” och vad som var mest avgörande i revisorns bedömningar. Revisionsberättelsen kommer då bli läsvärd även om den inte innehåller några anmärkningar, resonerar C. Jämförbarheten tror han inte kommer påverkas av att de nya ändringarna blir individuella. ”Man kan jämföra med andra företag i samma bransch men om du jämför en ICA butik med ett internet eller ett mjukvaror företag så kan det inte vara samma formuleringar angående vad som varit svårt att bedöma i deras verksamheter. Det ska vara jämförbart inom branschen men det ska vara olika slutsatser och kommentarer beroende på bransch” säger C. På frågan om hur kvalitén påverkas av de nya ändringarna, tror C, att den kan öka eftersom att den kommer innehålla mer information. Nackdelen, för läsaren, blir att man måste lägga tid på att verkligen läsa revisionsberättelsen och förstå, ”var det något viktigt här, eller var det bara business as usual?” säger C.

Investerare D

Den nya revisionsberättelsen, som investerare D inte tidigare haft vetskap om, är precis vad han eftersöker, säger D. Bolag i olika branscher har milsvida skillnader samtidigt som de har vissa likheter, för att fånga dess skillnader behövs en revisionsberättelse som är branschspecifik menar D. D tror att möjligheten finns att de nya ändringarna till revisionsberättelsen kan ge en ökad användbarhet för dem, men det är helt beroende hur innehållet blir och det vet vi inte än, konstaterar D. På frågan om det finns en risk att den nya

revisionsberättelsen standardiseras, likt den nuvarande, anser D att det inte är ett stort problem eftersom att det förenklar läsandet av revisionsberättelsen. Han uttrycker att innehållet kan bli intressant med de nya ändringarna, ”Vad är det fem, eller tre viktigaste punkterna i revisionsberättelsen... Det hade varit bra för mig när jag tittar på en revisionsberättelse” berättar D. Han säger samtidigt att det inte går säga förens efteråt hur det blir och vilket informationsvärde ändringarna ger.

5.1.6 Förändring av revisorns roll

Under ovan rubrik behandlas synpunkter kring om revisorns roll kan komma att förändras med den nya revisionsberättelsen. Intressenterna lyfter fram vitt skilda punkter och det finns ingen tydlig samstämmighet i svaren.

Investerare A

Investerare A tror inte att den nya revisionsberättelsen kommer innebära en förändring av revisorns roll.

Investerare B

Som nämnt i stycket om den nya revisionsberättelsen är, B:s, samlade uppfattning att de nya ändringarna är bra men att det är upp till revisorerna att ”leverera” det som aktieägare och investerare vill ha. B säger att revisorerna vet exakt vilken information som dessa intressenter vill ha och att det, i och med förändringarna, är det upp till revisorerna att ”levererar” denna information. I intervjun nämner B också att, även detta tidigare presenterat, att revisorerna måste förstå att revisorerna arbetar på aktieägarna ”mandat” och poängterar att revisorerna ska ha en nära relation med aktieägarna, inte som nu, att de har en nära relation med styrelse och ledning som senare års skandaler (HQ, Carnegie, Telia) bekräftat att så är fallet.

Investerare C

Investerare C tror att den nya revisionsberättelsen kan göra att de som bank kan se större individuella skillnader mellan revisorerna. De kan få en bättre förståelse för vilka revisorer som faktiskt tillför något med sitt arbete och vilka som inte gör det, menar C. Om 90 % av revisorerna är bra och 10 % är mindre bra, kommer den nya revisionsberättelsen kunna ge nyans skillnader på dessa 90 %, vi kan se vilka som gör ett jättebra jobb och vilka av revisorerna som bara gör ett bra jobb, säger C. Nu tittar de mest på det reviderade företaget, inte revisorn. C tror att revisorn som individ kommer lyftas fram mer. Dock, enligt C, kommer de stora revisionsbyråerna antagligen anpassa sig och ge tydliga riktlinjer och komma fram till interna standarder om hur revisorerna ska formulera sig, det kan suddas ut skillnader mellan revisorerna, menar C. På frågan om C tror att ansvarsfördelningen mellan revisorn och ledningen kan påverkas svarar, C, att han inte tror det men att ledning/styrelse kanske kan känna press från revisorn och prestera bättre årsredovisningar som ger mer information angående kritiska moment i redovisningen.

Investerare D

Investerare D, poängterar att revisorsyrket har förändrats väldigt mycket efter Enron skandalen 2008 och att branschen fortfarande kämpar för att hitta rätt, ”och där tror jag fortsatt att de inte hittat rätt” anser D. Även faktorer som att vi lever i en digital värld gör, enligt D, att revisorns roll fortsätter att förändras. Problemen kommer när vi har svårt att kontrollera våra tillgångar och betalningsströmmar, i Enron var det komplexa derivat som ingen i styrelsen förstod sig på och som tillslut slutade i katastrof, berättar D. ”Vi är duktiga att hitta på ännu mer komplicerade produkter och då kommer det alltid finnas ett behov av att veta vad det här betyder och hur påverkar det här just det här bolaget” förtydligar D på frågan om hur han tror revisorns roll kommer förändras med den nya revisionsberättelsen.

5.2 Intervjuer med Revisorer

Nedan presenteras intervjuerna med revisorer och samtliga respondenter är anonyma. Både revisor A och B arbetar på två av "Big Four" revisionsbyråerna.

5.2.1 Förväntningar på revisorn

Ovan rubrik ämnar behandla hur revisorerna ser på sin roll men även hur olika intressenter ser på revisorn och om revisorerna anser att intressenterna har en rättvis bild av dennes roll.

Revisor A

Revisor A anser att revisorn förväntas ska kvalitetssäkra den finansiella informationen som används av intressenter som underlag till deras investeringsbeslut. Revisorer har en rådgivande roll som innebär att de förväntas kunna besvara frågeställningar som hänför sig till en verksamhets redovisning och skatt enligt A.

Revisor B

Enligt revisor B är revisorer valda av ägarna med uppdraget att förmedla deras slutsatser kring den finansiella informationen och huruvida den är tillförlitlig. Detta innebär att de ska meddela om det finns några väsentliga fel. I det fall väsentlig fel uppstår skall de identifieras och lyftas fram av revisorn säger B. På frågan om det finns ett förväntningsgap nämnde B att i vissa fall finns det förväntningar om att revisorer har bättre koll på bolagets interna kontroll än bolaget själva. Vidare ifrågasätter revisorn vad väsentlighet verkligen innebär, nämligen att dess innebörd är en bedömning som kan variera mellan bolag. Deras förhoppning angående den nya revisionsberättelsen är att det kommer stimulera diskussion kring vad revisorns roll verkligen innebär. Att de som faktiskt läser den nya revisionsberättelsen får en bättre förståelse för vad revisorns faktiska uppdrag innebär. Media är inte alltid insatta och det händer att önskemål kring revisorernas ansvarsbefattning uttrycks, till exempel nämner B att det förväntas i vissa fall att revisorn tillstyrker "prognostiserade tillväxt tal och information som är framåtriktad... att vi på något sätt kvantifierar och säkerställer den, men vi fokuserar bara på historiska data". Förhoppningen är att revisorns roll och i vilken mån de ska rapportera framtida eller historiska data förtydligas.

5.2.2 Förväntningar på revisionsberättelsen

Nedan presenteras de tillfrågade revisorernas syn på revisionsberättelsen och dess syfte.

Revisor A

Revisor A menar att tidigare var syftet med revisionsberättelsen att kommunicera slutsatserna som dragits av revisionen till årsstämman. Detta inkluderar revisorns rekommendationer kring fastställandet av de finansiella rapporterna samt tillstyrkande av ansvarsfrihet.

Revisor B

Revisorn B anser att syftet rör sig om att få fram vad revisionen innebär samt vad revisorn anser vara väsentligt och hur de har gjort sina bedömningar. Hon menar att den revisionsberättelse som har funnits under de senaste åren har endast haft till syfte att ”rulla åren” om det inte uppstår några avvikelser. Revisionsberättelsen är mer som formalia eller ett sätt att tillstyrka en ren revisionsberättelsen för noterade bolag. I dagsläget är det ”nog ingen som läser den eftersom man förväntar sig att den ska se likadan ut för alla bolag” enligt revisor B.

5.2.3 Synpunkter på den nya revisionsberättelsen

Nedan ämnas presenteras de tillfrågade revisorernas syn på den nya revisionsberättelsen. Mer ingående behandlas revisorernas syn på de eventuella fördelarna med ändringarna och hur tillvägagångssättet kan komma att se ut.

Revisor A

Till skillnad från den tidigare utformningen av revisionsberättelsen kommer den nya revisionsberättelsen att anpassas till verksamheten som granskas menar revisor A. Vidare anser A att det är positivt att årsstämman får tillgång till information som rör sig om risker och fokusområden samt hur de hanterats av revisorerna i revisionen.

Revisor B

Vad gäller tystnadsplikt, det viktiga såsom revisor B uttrycker det, är att få bolaget att inkludera mer information i själva årsredovisningen för att möjliggöra att revisionsberättelsen kan tillföra mer värde. Förhoppningen med den nya revisionsberättelsen är att det gör informationen från båda håll tydligare men det är väldigt viktigt att revisorns tystnadsplikt hålls samt att styrelsen och revisorerna kommer överens om det som förmedlas genom revisionsberättelsen. Revisorerna har uttryckt att det finns ett behov av att bolagen upplyser mer i deras årsredovisningar för att revisorerna sedan kan göra återkoppling till det i revisionsberättelsen. Därigenom kan revisorn säkerställa att bolaget redan känner till den informationen som ska förmedlas i revisionsberättelsen. Vidare uttrycker revisor B den nya revisionsberättelsen som ett ”levande dokument genom hela revisionen” jämfört med den tidigare utformningen som utgjordes av ett standarddokument. Samarbetet mellan ledningen och revisorerna är av betydelse då det anses vara viktigt att revisorerna är tydliga om vad som anses vara hög riskområden eller aspekter som hänför sig till fortlevnad, det viktiga är att ”bolaget känner till och har haft tid att informera och fått fram underlagen som är kritiska”.

5.2.4 Svårigheter med SBO

Nedan behandlas de svårigheter med den nya revisionsberättelsen som de tillfrågade revisorerna tar upp. Framförallt behandlas problematiken vilken typ av information som ska inkluderas framöver i revisionsberättelsen och hur koordinationen med det reviderade bolaget kan se ut för att säkerhetsställa att revisorn inte lämnar ut information som tidigare inte publicerats i årsredovisningar.

Revisor A

Revisor A anser att det kommer bli svårt att avgöra vilka särskilda betydelsefulla områden som skall inkluderas i deras rapportering. Vidare kommer det vara en utmaning att koordinera de som kunden och revisorn anser vara betydelsefulla områden, vidare säkerställa att beskrivningen i årsredovisningen och revisionsberättelsen är sammanhängande. Detta anses vara en betydande utmaning därför att det löper risk att revisorn informerar om betydelsefulla områden som innefattar marknadspåverkande information som kunden inte har nämnt tidigare och därigenom potentiellt skada bolaget. Ytterligare kommer det vara en utmaning att kommunicera på ett sådant sätt som anger en korrekt beskrivning men samtidigt inte kan misstolkas.

Revisor B

Det måste uppstå en gemensam uppfattning mellan revisorerna och företagen kring vilka områden som anses vara betydelsefulla. I den mån revisorer påpekar ett svårt område eller en svår bedömning som bolaget hitintills inte ansett vara svårt och därför valt att utelämna från rapporteringen av årsredovisningen, måste dessa svåra områden synkroniseras med det som presenteras av bolaget. Dock finns det möjlighet till att inkludera vissa områden i revisionsberättelsen som inte finns med i årsredovisningen, enligt revisor B är revisionsberättelsen ett enastående dokument eftersom det kommunicerar bedömningar av bland annat fortlevnads bedömningar. I allmänhet har revisorerna diskuterat detta med bolaget att det är bolaget som måste utvidga innehållet i årsredovisningarna, förvaltningsberättelser eller riskavsnitt för att tillgodose att revisorerna kan hänvisa till det i deras revisionsberättelse och därigenom tillgodose att användarna får tillhandahålla utvidgat information från både bolaget och revisorn, det är förhoppningen i alla fall enligt revisor B.

5.2.5 Relevans och användbarhet av den nya revisionsberättelsen

Nedan presenteras de tillfrågade revisorernas åsikter kring hur den nya revisionsberättelsen kan utformas och om den kan komma att uppfylla sitt syfte. Bägge revisorerna uttrycker att det finns en risk att revisionsberättelsen kan bli likformig och generisk, trots att avsikten är det motsatta.

Revisor A

Revisor A anser att det är svårt att göra en bedömning utan att veta hur praxis kommer att se ut framöver. Vidare framhäver A att det finns risk att den nya revisionsberättelsen blir alltför generisk på grund av det utökade informationskravet.

Revisor B

Om användaren är ute efter utvidgad information om områden som anses vara kritiska så ligger förmedlingen av den informationen främst hos företagsledningen och själva bolaget. Det som lyfts fram av ledningen och bolaget är det som sedan belyses av revisorerna i revisionsberättelsen enligt B. Specifika områden som kan vara betydelsefulla kan hänföra sig till impairment tester, nedskrivningar och fortlevnad till exempel. I den mån det uppstår kris i något av dessa områden kan den texten i den nya revisionsberättelsen förse läsaren med utökad information eller som revisor B uttrycker det ”lite mer kött på benen”. Den nya utformningen ger möjlighet till revisorerna att belysa vad som har varit kritiskt och varför revisorerna har dragit vissa slutsatser. Det finns potential att tillfredsställa de behoven av användaren som är ute efter information kring de svaga områdena inom bolaget.

Vidare nämner revisor B att det som revisorerna har ”försökt jobba med är att KAM avsnittet ska bli specifikt, inte att varulager är en KAM, utan att vi försöker specificera det”. Som exempel anges att revisorn uttalar sig specifikt om vad som anses vara betydelsefull med ett varulager, till exempel att bolaget befinner sig i en bransch med hög omsättningshastighet där varulager blir omoderna relativt fort och därför uppstår det tvivel om kvarstående lager kommer säljas i fortsättningen. Förhoppningen med enskilda SBO är att revisorerna ”verkligen försöker specificera, men det får vi se hur det slår ut när alla släpper ut sina” säger B.

Angående utformningen av rapporten förväntas revisionsberättelsen för 2016 att vara den rapporten som kommer att skilja sig som mest mellan revisionsbyråerna, därför att varje revisionsbyrå kommer att göra sina egna genomgångar och upprätta egna mallar, dock ”kanske över tiden kommer det bli mer och mer snarlikt varandra för man tittar på varandras ton och man vill inte sticka ut om någon skriver väldigt lite och någon skriver väldigt mycket. Men hur man ska tolka regelverket, det får vi se, hur man tolkar, det ska bli väldigt spännande att se hur man ska göra helt enkelt, hur mycket man ska skriva” berättar revisor B.

6. Diskussion

I detta kapitel diskuteras vår valda teori och insamlad empiri utifrån den svenska kontexten. Strukturen följer vår frågeställning och förhållandena före och efter införandet av den nya revisionsberättelsen.

Enligt Flint (1988) är revisionen en social kontrollmekanism som ska bidra med trovärdighet och pålitlighet till finansiella institutioner och revisionsberättelsen är en del i detta förtroende. IAS 200 punkt 3 föreskriver att syftet för revisionsberättelsen är att öka förtroendet för revisionen och för att förtroende ska kunna ökas så måste revisorns roll uppfylla sociala förväntningar och normer. I dagsläget kritiseras revisionsberättelsen för att ha för magert innehåll, att vara för standardiserad och att den är intetsägande angående vad revisionen innebär och vad revisorer gör. Den anses inte heller bidra med relevant information som intressenterna kan använda sig av för deras beslutsfattande. De intervjuade investerarna bekräftar detta och menar att revisionsberättelsen är som en kvalitetsstämpel att företaget har följt lagar och förordningar men att den inte ger mer information än så. Investerare B tycker inte att detta räcker och vill gärna ha mer information. Investerare C säger att om revisionsberättelsen inte avviker från standardformuleringen så läser de inte den och detta är vad både Gary et al. (2011) och Carcello (2012) också kommit fram till i deras studie. Investerare D håller även med om att informationen i den nuvarande revisionsberättelsen är intetsägande men däremot lyfter han fram att informationen som ges av revisorn på årsstämmor har mycket större dignitet. Även investerare B menar att den typen av redogörelser som revisorn framför på årsstämmor borde inkluderas i revisionsberättelsen. Investerare C efterfrågar också mer information, gärna sådant som ger en nyanserad bild av företaget. Information som revisorn tidigare redogjort på årsstämmor menar Lennartsson (2015) nu även ska rapporteras skriftligt enligt ISA 701. I ISA 701 punkt 8 definieras SBO där det står att revisorn ska rapportera om sådant som den tyckt varit svårt och hur revisorn har hanterat detta. Frågan blir huruvida sådan information är relevant för revisionens intressenter, samtidigt som det finns en problematik kring att revisorn är strikt reglerad av tystnadsplikten och inte får lämna ut sådan information som kan komma att skada företaget.

6.1 Revisionsberättelsen

Med anledning av de oroliga tiderna efter finanskrisen 2008 och efterföljande företagsskandaler uppmärksammades internationellt ett behov av mer tillförlitlig finansiell information. IAASB, som drivit förändringarna att utöka revisionsberättelsen, observerade att det fanns ett informations- och förväntningsgap mellan företagen och användarna av företagets finansiella information som eventuellt kunde överbryggas av de förändringarna IAASB föreslagit. Med utgångspunkt av de institutionella investerarnas förväntningar och informationsbehov har vi undersökt om ändringarna är efterfrågade och om det finns grund att anta att den utökade revisionsberättelsen kan minska förväntnings- och informationsgapet. För att få klarhet i om den utökade revisionsberättelsen har potential att minska de två gapen

måste vi först ha klart för oss om det finns ett förväntning- och informationsgap hos intressentgruppen institutionella investerare och vad dessa påstådda gap i så fall utgörs av.

Informationsgapet är skillnaden mellan intressentgruppernas informationsbehov och den finansiella information som finns tillgänglig för denna grupp (IAASB, 2013). Den genomgående uppfattning från institutionella investerare, som vi fick fram från våra intervjuer, är att den nuvarande revisionsberättelsen nästintill saknar informationsvärde enligt respondenterna. Synonymt för respondenterna är att de anser att revisionsberättelsen är en form av kvalitetsstämpel och det enda den berättar är om redovisningen är godkänd eller inte godkänd av revisorn. Investerare B anser att revisionsberättelsen är ett minimikrav som visar att företaget följt lagar och de riktlinjer som finns, men det räcker inte för investerare B, det förutsätter B att alla bolag gör. Investerare C berättar att revisionsberättelsen endast är av vikt ifall den innehåller något avvikande, i andra fall läser de inte den ens enligt C. Liknande åsikter kommer från alla respondenter och även från revisor B som anar att det är väldigt få som läser revisionsberättelsen i sin helhet. Anledningar som tas upp är att den är för likformig och standardiserad. Investerare B uttrycker sin syn på revisionsberättelsen som ”det är exakt likadant utformat och det har blivit så över tid att de har blivit likformiga, de har liksom gått ihop. Så var det inte från början men det har blivit så över tid. De säger ingenting, helt meningslöst”. Investerare B:s observation kan kopplas till en process, isomorphism, som uppstår när organisationer som utsätts för liknande miljöförhållanden tvingas efterlikna varandra. Den sortens isomorphism som investerare B beskriver är en form av normativ isomorphism där organisationer upplever påtryckningar att följa gruppnormer som grundar sig i institutionell praxis. Detta förklaras av att organisationer, i det här fallet revisionsbyråer, eftersträvar efter att uppnå uppfattad trovärdighet genom att efterfölja den standardutformning av revisionsberättelsen som har utvecklats över tid. Dock kan det ifrågasättas huruvida den uppfattade legitima utformningen åstadkommer några riktiga fördelar. Som uttrycks i såväl tidigare forskning som respondenternas svar i intervjuerna medför den standardiserade utformningen av revisionsberättelsen begränsat informativt värde.

Det är viktigt att påpeka att revisionsberättelsen inte är den enda information som våra respondenter får från revisorn. Dock är det den enda kommunikationen som lyder under tydliga riktlinjer. I noterade bolag är det vanligt att revisorn håller redogörelser under årsstämmorna, dock är dessa högst individuellt utifrån varje revisor och följer ingen standardiserad mall enligt revisor B. Revisionsberättelsen är alltså den kommunikation som våra intressenter minst kan förvänta sig från revisorn, all annan information sker inte med samma regelbundenhet och är mer beroende på revisorn, företaget och hur involverade de institutionella investerarna är i företaget. Investerare D, vars företag han representerar, investerar främst i unga onoterade tillväxtbolag. I de företag D investerat i tar han ofta en plats i styrelsen och därmed ökar insynen i bolaget och revisionsberättelsen mister i stort sett sin funktion. I egenskap av styrelsemedlem efterfrågar D att det ska regleras om en årlig genomgång med revisorn och han nämner att trots det att han ofta besitter en styrelseposition, är revisionsberättelsen ibland den enda kommunikation med revisorn, vilket belyser det faktum att revisionsberättelsen är det enda kommunikationsmedel som är reglerat och sker enligt tydliga riktlinjer.

6.1.2 Förväntningsgap

I media har flera revisions-skandaler uppdagats, både internationellt och nationellt, något som intervjuade revisor B tror hjälpt till att allmänheten fått en felaktig bild av vad revisorns roll verkligen är. En undersökning av Porter (1993) visade att låg kunskap av revisorsyrket ofta ledde till orimliga och felaktiga förväntningar på revisorn. Utifrån våra intervjuer med investerare har vi inte kunnat se att det föreligger ett förväntningsgap i hög grad mellan institutionella investerare och revisionen. Exempelvis nämner investerare C att småsparare och andra intressenter med lågt ekonomiskt kunnande ofta drar för stora växlar på revisorns roll när någonting gått snett och det är inte åt revisorns håll investerare C ser till i första hand när någonting går fel, utan på ledning och styrelsen. De intervjuade investerarna är professionella i sitt yrke med ofta hög grad av ekonomiskt kunnande och vi upplever att de i stor utsträckning har klart för sig vad revisorns roll är och vad de i sin tur kan förvänta sig av revisorn. Den slutsats drar vi när vi jämför svaren från investerarna av vad de anser revisorns roll är jämfört med gängse teori och revisorernas svar på densamme fråga.

Samtidigt kan vi konstatera att, även om investerarna är väl införstådda med revisorns roll, så vill de ha mer av revisorn. Ett exempel vi kan nämna är investerare B som förstår att revisorn, enligt lag, inte kan utelämna viss information som är marknadspåverkande men samtidigt tycker han att revisorn ska lämna ut denna information eftersom den är vital för hans affärsmässiga beslut. Om revisorn inte utelämnar negativ information hur ska han annars få reda på det, förrän det är försent, frågar investerare B sig. Ett giltigt argument, enligt oss, efter vi studerat revisorns roll, där Öhman (2005) definierar något väsentligt som ”om ett utelämnande eller en felaktighet kan påverka de beslut som användarna fattar på basis av informationen i redovisningen”, vilket borde anses vara fallet för investerare B när han även efterfrågar negativ information för sina investerings beslut. Främsta anledningen till att revisorn inte kan lämna ut den negativa information som investerare B efterfrågar, är att revisorn enligt ABL 9 kap. 41§ inte får utelämna sådan information som kan skada bolaget. Därmed kan vi se att definitionen för tystnadsplikt för revisorn i ABL 9 kap. 41§ motverkar revisorn att utelämna väsentlig information till revisionens intressenter om denna information kan skada bolaget, vilket negativ information som investerare B efterfrågar tordes göra. Därmed kanske inte frågan, för institutionella investerare, är huruvida revisorer agerar rätt utan hur lagarna som revisorerna följer är utformade och det är där det finns högre förväntningar från investerarnas sida.

6.1.3 Informationsgap

Oavsett om revisionsberättelsen är den enda informationskällan eller om information kommuniceras på andra sätt från revisorn kan vi konstatera att flertalet av våra intressenter efterfrågar mer information än vad som vanligen ges. Endast en av våra respondenter, investerare A, gav inget uttryck för att hon saknar information från revisorn eftersom de inför varje investering gör en omfattande ”due dilligence” som behandlar alla de aspekter de är intresserade av, därför är intresset lågt för revisionsberättelsen. Vi anade att det berodde på att de uteslutande investerar i onoterade bolag och därmed gavs en större insyn i bolaget än vad

som är normalt, men det avslog investerare A. Resten av respondenterna upplevde att mer information från revisorn vore fördelaktigt. Investerare B menar på att revisorn vet exakt vilken information aktieägarna vill ha och han hävdar att revisorn ska ge honom all denna information, speciellt negativ information som revisorerna undanhåller för att den är marknadspåverkande. Att revisorerna slår ifrån sig och pekar på sin tystnadsplikt gör att B som aktieägare och investerare inte får reda på någonting, förrän det går riktigt åt ”skogen” och då är det redan försent enligt B. Investerare C efterfrågar mer information som kan ge en mer nyanserad bild än vad den nuvarande revisionsberättelsen ger. Investeraren D anser att revisionsberättelsen kan innehålla mer omdömen från revisorn som riskbedömningar eller omdömen om det reviderade företaget besitter nödvändiga processer till exempel.

6.2 Den nya revisionsberättelsen

Revisionsberättelsens nuvarande magra innehåll, kan vi konstatera, ger inte de institutionella investerarna så mycket information som de vill ha för att fatta välgrundade beslut. De nya ändringarna, SBO, kommer bidra med mer information. Frågan blir om mer information är av värde för användaren vid deras beslutsfattande. Enligt våra valda intressenter är relevant information den information som är väsentligt för intressenten själv och intressenter vill gärna ha all information. Revisorn däremot, som nämnts, regleras av tystnadsplikt och får inte ge ut vilken information som helst, speciellt inte information som kan skada företaget. Dessutom så säger de nya ändringarna att utökad information ska baseras på revisorns professionella bedömning (ISA 701 p. 8) och detta kan betyda att revisorn väljer att lyfta fram mer information som kanske inte är väsentligt för intressenter. De intervjuade revisorerna menar också att de inte kommer att informera mer än vad som redan står i årsredovisningen vilket riskerar att det blir det reviderade företaget som i slutändan bestämmer vad som ska publiceras.

6.2.2 Förväntningsgap

Eftersom vi inte lyckats observera ett betydande förväntningsgap mellan institutionella investerare och revisionen förväntar vi oss inte att de nya ändringarna kommer ha en stor positiv effekt på förväntningsgapet för institutionella investerare. Dock finns det högre förväntningar på revisionen som de intervjuade förstår inte kan mötas för att regelverket som revisorn ska följa motverkar det. Nämligen problemet med att tystnadsplikten motverkar att väsentlig information utlämnas, ett problem som även har uppmärksammats i Frankrike efter införandet av JOA, där det argumenteras om att revisorerna ännu inte hittat rätt och att det behövs riktlinjer för vilken typ av information som revisorn kan lämna utan att det hamnar i konflikt med revisorns tystnadsplikt. Liknande problematik kan förväntas även i Sverige om det inte finns tydliga riktlinjer till vilken information revisorn får lämna ut. Bo Hjalmarsson (FAR:s policynämnd), som vi citerat i vår problemdiskussion, uttrycker även denna problematik att det finns en inneboende konflikt i revisorns roll eftersom denne inte får utlämna information som inte tidigare är känt vilket riskerar att de nya ändringar blir

intetsägande, likt det som rapporterats från Frankrike kan vi konstatera. Även de revisorer vi intervjuat belyser denna problematik, att de inte får ge ut information som det reviderade bolaget inte tidigare gjort känt och det är ett av problemen med SBO, att det inte finns tydliga riktlinjer till hur detta dilemma kan överkommas. Lennox et al. (2016) som genomfört kvalitativa studier av marknadspåverkan efter det att liknande ändringar införts i Storbritannien och Irland, härrör den obefintliga marknadspåverkan till att de nya ändringarna inte framför sådant som marknaden inte tidigare fått kännedom om, troligen genom tidigare årsredovisningar. Ett faktum som även det belyser, revisor B och Bo Hjalmarsson (FAR) farhåga att SBO kan bli intetsägande på grund av att revisorn har en ovilja att lämna ut information som tidigare inte publicerats offentligt.

Om revisorns tystnadsplikt motverkar dessa förändringar, likt det som rapporterats från Storbritannien, Irland och Frankrike kan den nya revisionsberättelsen istället för att minska förväntningsgapet, som är lågt hos institutionella investerare, öka förväntningsgapet, tvärtemot syftet med ändringarna. Anledningen är att det finns risk att den nya revisionsberättelsen lovar mer än vad revisorerna kan leverera på grund av den nämnda tystnadsplikten och hur revisorns roll ser ut idag. Under våra intervjuer märkte vi en positiv jargong gentemot de nya ändringarna och om dessa positiva förhoppningar inte möts, riskerar det att öka förväntningsgapet mellan de institutionella investerarna och revisionen, vilket, enligt oss, är beklagligt.

Även frågan om revisorn är oberoende eller ej är en faktor som kan motverka revisorn att lämna ut den information som SBO syftar till att revisorn ska lämna ut och därmed öka förväntningsgapet. Vanstraelen et al. (2012) visar att en revisor inte är helt oberoende eftersom revisorn betalas av det reviderade företaget. Skandalen som föranledde att Carnegie Bank övertogs av staten förklarar investerare B att revisorn i fråga "satt i knät på ledningen" och därmed inte var en oberoende granskare. Investerare B menar också på att förtroendet är relativt lågt inom branschen för revisorer, efter det att flera företagsskandaler uppdragats. Revisorn vill ogärna, enligt investerare B, stöta sig med företagsledningen i ett bolag eftersom det är revisorns uppdragsgivare, en problematik som Vanstraelen et al. (2012), som sagt, också belyser vilket går emot RL 20 § som säger att revisorn ska vara helt oberoende när denna granskar ett företag. Revisor A och B båda nämner att en publicering av SBO avsnittet kommer föranledas av en tät interaktion mellan styrelse och ledning i det reviderade företaget. Om det då finns en ogynnsam beroendeställning mellan företaget och revisorn, riskerar det att motverka att revisorn lämnar ut sådan information som SBO avsnittet är tänkt att inkludera vilket även det kan bli en faktor som ökar förväntningsgapet.

6.2.3 Informationsgap

Utifrån respondenternas svar kan vi konstatera att det finns ett informationsbehov som den nuvarande revisionsberättelsen inte tillfredsställer. Om revisorn skulle inkludera all information som denne känner till i revisionsberättelsen så finns där risk att det kan bli ett överflöd av information och det kan göra att användarna inte läser igenom hela

revisionsberättelsen eftersom den blir för lång. Investerare B berättar att han vill ha information som är väsentlig men om all information publiceras finns det risk att användbarheten och läsvärdet försämras vid överflöd information. De nya ändringarna säger att revisorn ska informera om sådan som denne tyckt varit svårt och hur den har hanterat dessa svårigheter. Så hur mycket information kommer de nya ändringarna verkligen bidra med som kan vara relevant för användarna? Standardiseringen har sin grund i ISA 700 och FAR:s rekommendationer för att den lättare ska kännas igen och för att göra revisionsberättelsen mer harmoniserad. Att skraddarsy revisionsberättelsen tvingar användarna att läsa igenom den och på så sätt kan användaren få mer kunskap om revisorns roll och ansvar samt styrelsens och VD:s ansvar. Detta förutsätter att information om revisorns roll och uppgifter samt mer information om deras ansvar och även styrelsens och VD:s ansvar läggs till. Att informera mer om revisorn och styrelsen men även om revisionens process och omfattning kan öka användbarheten för användarna genom att användarna förstår mer vad revisionen går ut på och vad den innebär. I Frankrike, angående JOA, har det framkommit åsikter om att de nya ändringarna kan vara ett sätt för revisorn att friskriva sig från ansvar genom att nämna felaktiga områden i JOA avsnittet istället för att ge en ören revisionsberättelse. På så vis kan de ändå peka på att det nämnt felaktigheter i JOA avsnittet men slipper att stå upp för en ören revisionsberättelse mot det reviderade företaget. Investerare B hävdar att revisorer ogärna lämnar örena revisionsberättelser just för att slippa stå till svars, ett faktum som, om det är sant, kan öka risken att revisorer använder SBO avsnittet, likt det som rapporterats från Frankrike, som ett sätt att friskriva sig från ansvar och därmed blir SBO kontraproduktivt istället för att ge mer relevant information till intressenterna.

DiMaggio och Powell (1983) hävdar att det finns en viss variation mellan organisationer i utvecklingen av organisatoriska branscher under de första etapperna, så visar även forskning och tidigare erfarenhet av de nya ändringarna internationellt, att vid ett tidigt stadie bidrar ändringarna med informationsvärde och att det skiljer sig från organisation till organisation hur revisionsberättelsen ser ut. Allteftersom börjar organisationer att titta på varandra och agera likadant vilket kan göra att de nya ändringarna kan bli standardiserade. DiMaggio och Powell (1983) menar att förklaringen ligger i homogeniseringsprocessen där organisationer söker rationalisering och byråkratisering som styrs av staten och professionalisering. Revisor B bekräftar själv att de pratar mellan de olika byråerna för att veta hur de andra gör samt delar tankar kring hur de själva kommer att utforma revisionsberättelserna. Våra intervjuade intressenter menar också att där kan finnas en risk för att den kan bli standardiserad då revisorerna vill göra så lite som möjligt för att uppnå effektivitet. Även Deegan och Unerman (2011) menar att organisationer strävar efter att uppfattas som legitima av omgivningen vilket gör att organisationer anpassar sig efter sociala normer. Carcello (2012) visade i sin undersökning att användarna tittar efter anmärkningar och vilken revisionsbyrå som skrivit under. Då revisorns roll är att kvalitetssäkra informationen så spelar det stor roll vilken byrå det är. Om en byrå anses legitim så kommer även den revisionsberättelse som revisionsbyrån skriver under också att anses som legitim vilket är en faktor som kan driva likformigheten för revisionsberättelsen.

Erfarenhet från JOA i Frankrike, har visat att det som från början var tänkt att bli skräddarsytt i hög grad standardiserats desto mer tiden gått. Även våra intervjuade intressenter tror att det finns risk att den nya revisionsberättelsen kan standardiseras här i Sverige. Investerare B tror att i början kommer det finnas stora skillnader i revisionsberättelserna men att revisorerna sedan kommer snegla på varandra och berättelserna kommer bli mer och mer lika varandra, något som erfarenheten från JOA i Frankrike i stort bekräftar. Även teorin kring isomorphism bekräftar det faktumet att de nya ändringarna kan bli standardiserade. Precis som i fallet med JOA så kommer SBO att vara tvingande då skandaler och finanskriser har drivit igång en reform där mer information måste rapporteras. Detta har även intressenter efterfrågat då de tycker att revisionsberättelsen är för mager. Även revisor B tror att det finns en risk att innehållet standardiseras och att det kan ske gradvis allt eftersom byråerna sneglar på varandra. Eftersom revisionsbyråerna redan idag kommunicerar med varandra om hur de olika byråerna tänkt rapportera SBO, då IAASB valt att inte ge tydliga riktlinjer, tyder detta på att de kommer att kopiera varandra och göra deras nya revisionsberättelse mer standardiserad. Det är vad, enligt DiMaggio och Powell (1983), den normativa isomorphismen föreskriver att organisationer efterliknar varandra i den miljö de verkar i, exempelvis som vi sett i Frankrike att så kan bli fallet efter några år.

IAASB:s standarder ifrågasätts då de är motsägelsefulla. IAS 700 reglerar att standardisering ökar trovärdigheten eftersom de är lättare att känna igen och sedan inför IAASB ISA 701 som är tänkt att vara skräddarsydd och kommer alltså inte se likadan ut. Investerarna och Carrington (2014) håller med om att standardisering ökar trovärdigheten men ISA 200 säger att syftet med revisionen är att öka förtroende genom att förse användarna med information. För att förtroendet ska öka genom revisionen så måste mer information rapporteras till användarna. Men som tidigare nämnt så är revisorn strikt reglerad av tystnadsplikten och så länge tystnadsplikten strikt begränsar revisorn så får det antas vara svårt för revisorn att öka förtroendet genom mer information.

Vad innebär det för våra intressenter om revisionsberättelsen blir standardiserad? Som nämnt, har standardisering ett egenvärde, det kan fungera som ett sätt att uppnå legitimitet och det underlättar även för jämförbarheten mellan olika företag, branscher och länder. Investerare D anser inte att en standardisering kan bli ett problem eftersom det underlättar läsandet medan investerare B och C anser att den nya revisionsberättelsen måste bli väldigt individuellt utformad för att ge relevant information. Även revisor B anser att det vore fördelaktigt om den nya revisionsberättelsen blir skräddarsydd. Utifrån syftet med SBO, ska den vara skräddarsydd och vi kan konstatera, i likhet med majoriteten av de intervjuade, att mycket av värdet med den nya revisionsberättelsen skulle gå förlorat om den blev för standardiserad vilket även bekräftats från erfarenheterna i Frankrike där flertalet åsikter framkommit att JOA avsnittet förlorat sitt värde allt eftersom den blivit allt för generisk.

7 Slutsats

I detta kapitel besvaras frågeställningen med stöd av de slutsatserna som dragits av diskussionen i föregående kapitel. Slutligen presenteras reflektioner kring arbetet samt uppsatsens bidrag till vidare forskningen inom ämnet.

7.1 Återkoppling till studiens forskningsfråga

Vårt syfte med uppsatsen har varit att med tidigare forskning, relevant teori och intervjuer förstå innebörden av den nya revisionsberättelsen och om den kan minska informations- och förväntningsgapet mellan institutionella investerare och revisionen. Vi ämnade även att påpeka eventuella brister och svårigheter inom den svenska kontexten som kan motverka en positiv utkomst av ändringar. Dessa brister och svårigheter har vi inget mandat att fastställa som absoluta sanningar utan är sådant, efter det att vi studerat relevant teori, den svenska institutionella kontexten och genomfört våra intervjuer, som framkommit som faktorer vilka kan påverka utkomsten av den nya revisionsberättelsen.

7.1.2 Förväntningsgapet

Utifrån våra intervjuer med institutionella investerare kunde vi konstatera att institutionella investerare är en intressentgrupp med stort ekonomiskt kunnande och som var väl införstådda med revisorns roll, dess begränsningar och ansvar. Att intressenterna är väl införstådda med revisorns roll gör att de ej har orimliga förväntningar på revisorn och därmed existerar inget betydande förväntningsgap mellan institutionella investerare och revisionen. Vi upplevde att intressenterna ställer sig positiva till den nya revisionsberättelsen och att mycket av det de efterfrågar framöver ska inkluderas i revisionsberättelsen. Om dessa förväntningar inte uppfylls riskerar förväntningsgapet att öka eftersom intressenterna får högre förväntningar, med införandet av SBO, på revisionen än vad revisorerna kan leverera. Att revisorerna får svårt att leverera det som SBO utlovar baserar vi på att ändringarna som nu ska införas hamnar i konflikt med de lagar som omgärdar revisorn, framförallt tystnadsplikten. Intressenterna är medvetna om revisorns tystnadsplikt och förstår att revisorn hindras av den för att ge mer information. Dock upplever vi att investerarna nu har förhoppningar att revisorerna ska få större mandat att uttala sig om information som kan vara obekvämt för det reviderade företaget, vi har dock anledningen att tro, efter att pratat med revisorerna, att så ej kan bli fallet. Investerare B säger att det nu är ”upp till revisorn att leverera det han vill ha” men revisorns tystnadsplikt kommer fortfarande bestå, därför ser vi svårigheter med att de institutionella investerarnas högre förväntningar kommer mötas och gapet riskerar att bli större.

Även revisorns påstådda beroende ställning, som härrör att till att de ämnar granska sin betalande uppdragsgivare, kan få komplikationer till att SBO inte uppfyller intressenternas förväntningar. Öhman (2005) menar på att revisorerna har en ovilja att lämna ut information

som är obekvämt för företaget till dess intressenter vilket kan få effekten att SBO inte följs fullt ut av revisorerna.

Under intervjuerna med revisorer märkte vi att det fanns en osäkerhet i branschen vilken typ av information som får och skall lämnas ut. Inga tydliga riktlinjer, vare sig från FAR eller IAASB, har getts vilket riskerar att revisorn kan ta det säkra före det osäkra genom att hellre ge för lite information än för mycket. Vi tror att införandet av SBO skulle gynnas av att det finns tydligare riktlinjer till vad revisorns får utelämna och vad som omgärdas av tystnadsplikten, det hade hjälpt både för revisorerna och för att intressenterna inte ska få för högt ställda förväntningar som riskerar att gå ouppfyllda. Bo Hjalmarssons citat (Lennartsson, 2015) belyser ovan komplikationer med revisorns roll för att SBO ska lyckas fullt ut, ”Revisorn är en granskare, inte informationsgivare”.

7.1.2 Informationsgapet

Informationen som skall inkluderas i den nya revisionsberättelsen kan vi konstatera är efterfrågad av de institutionella investerarna. Mycket av det som de intervjuade intressenterna tyckte saknades i den nuvarande revisionsberättelsen anser de nu att den nya revisionsberättelsen kommer att tillgodose. Om SBO uppfyller sin potential finns det anledning att tro att informationsgapet mellan institutionella investerare kommer att minska. Däremot finns det hinder mot att SBO kommer uppfylla sin potential, bland annat ovan nämnda anledningar om revisorns roll, tystnadsplikt och beroende ställning. Även det faktum att den nya revisionsberättelsen kan bli standardiserad, trots att syftet är att den ska bli skraddarsydd, riskerar göra att revisionsberättelsen blir intetsägande.

DiMaggio och Powell (1983) tangerar i sin forskning det som rapporterats från Frankrike att i början av förändringen av revisionsberättelsen fanns det stora skillnader i företagens JOA avsnitt men år efter år blir dessa avsnitt mer och mer likartade varandra och nu upplevs den av flera intressentgrupper, i Frankrike, som en relativ intetsägande del av revisionsberättelsen. Liknande har även framkommit från intervjuer med institutionella investerare och revisorer att så även kan bli fallet i Sverige. I början experimenteras det sedan sneglar byråerna på varandra och utvecklar gemensamma standarder och praxis. Normativ isomorphism säger att professionella grupper med liknande utbildning tenderar till att utveckla och tillämpa liknande arbetssätt för att vara i linje med resterande medlemmar av samma professionella grupp. Det antyder att revisorer ogärna kommer utveckla egna standarder och praxis för den nya revisionsberättelsen vilket kan bidra till standardiseringen av den nya revisionsberättelsen.

Vår slutsats är att den nya revisionsberättelsen har potential att minska informationsgapet mellan institutionella investerare och revisionen men att nämnda komplikationer kan motverka att det sker och gapet kommer därmed bestå.

7.2. Reflektioner och vidare forskning

Våra slutsatser behandlar om den nya revisionsberättelsen kan minska informations- och förväntningsgapet mellan institutionella investerare och revisionen. Slutsatserna är inte att betrakta som sanningar eftersom revisionsberättelsen nyligen införts och vi inte har kunnat se resultatet av den.

Studiens kontribution blir att vi fokuserat på institutionella investerare, som är en viktig intressentgrupp, ur en svensk kontext. Att vi därigenom kunnat belysa den nya revisionsberättelsens eventuella potential och även de svårigheter som införandet kan möta. Vidare forskning som behandlar revisorns tystnadsplikt och oberoende skulle fungera som komplement till denna studie. Tystnadsplikten är en vital del i revisorns roll, den har flertalet uppenbara fördelar samtidigt som den medför hinder mot ändringarna till revisionsberättelsen. Att fastställa tydligare riktlinjer till tystnadsplikten med hänsyn till den nya revisionsberättelsen vore att föredra och mer forskning behövs inom detta område. Frågan om revisorns oberoende är ett annat ämne som behöver genomlysas för att förstå om revisorns roll, som den är utformad idag, lämpar sig till att innefatta yttranden om *särskilt betydelsefulla områden*.

Vår studie avgränsas av institutionella investerare. Självklart vore det även intressant att utreda hur förväntnings- och informationsgapet hos andra intressenter ser ut och om den nya revisionsberättelsen har potential att minska dessa gap, detta för att få en övergripande bild av marknadens samlade uppfattning av den nya revisionsberättelsen. Vidare ser vi att studier som ämnar att utvärdera utfallet efter ett par år vore av värde för att förstå om den nya revisionsberättelsen uppfyllt sitt syfte eller har potential att uppfylla sitt syfte, som Flint (1988) säger, "revisionen är en social konstruktion som ständigt utvecklas efter intressenternas behov".

Källförteckning

OFFENTLIG TRYCK

Assemblée Nationale Française (ANF) (2003). Loi n° 2003–706 du 1er août 2003 de sécurité financière. In *JORF n°177 du 2 août 2003*. Paris: Journal officiel de la République française.

European Commission (EU) (2010). Audit Policy: Lessons from the Crisis. Green Paper. Tillgänglig på:

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52010DC0561>

[Hämtat 2016-11-03]

Financial Reporting Council (FRC) (2013). Consultation paper: Revision to ISA (UK and Ireland) 700 – Requiring the auditor’s report to address risks of material misstatement, materiality, and a summary of the audit scope. London, England. Tillgänglig på:

[https://www.frc.org.uk/getattachment/d24bb652-e319-46a4-add5793d518a035b/Consultation-Paper-Revision-to-ISA-\(UK-and-Ireland.aspx](https://www.frc.org.uk/getattachment/d24bb652-e319-46a4-add5793d518a035b/Consultation-Paper-Revision-to-ISA-(UK-and-Ireland.aspx)

[Hämtat 2016-11-17]

Footprint Consultants (2011). Study of the Perception of Statutory Auditors’ ‘‘Justification of Assessments.’’. Tillgänglig på:

http://www.cncf.fr/download/footprintconsultant_reportstudy_va_cncf_fev2011.pdf

International Auditing and Assurance Standards Board (IAASB) (2011). Enhancing the Value of Auditor Reporting - Draft IAASB Project Proposal to Revise Relevant IASs. Tillgänglig på: <https://www.ifac.org/publications-resources/enhancing-value-auditor-reporting-exploring-options-change> [Hämtat 2016-11-04]

International Auditing and Assurance Standards Board (IAASB) (2013). Reporting on Audited Financial Statements: Proposed New and Revised International Standards on Auditing. Tillgänglig på: <https://www.ifac.org/publications-resources/reporting-audited-financial-statements-proposed-new-and-revised-international> [Hämtat 2016-11-04]

International Auditing and Assurance Standards Board (IAASB) (2014). A Framework for Audit Quality: Key Elements That Create an Environment for Audit Quality. Tillgänglig på: <https://www.ifac.org/publications-resources/framework-audit-quality-key-elements-create-environment-audit-quality> [Hämtat 2016-11-30]

International Auditing and Assurance Standards Board (IAASB) (2015). The New Auditor’s Report: Greater Transparency into the Financial Statement Audit. Tillgänglig på: <https://www.ifac.org/system/files/uploads/IAASB/Auditor-Reporting-Fact-Sheet.pdf> [Hämtat 2016-11-15]

International Organization of Securities Commissions (IOSCO) (2009). Auditor Communications: Consultation Report. Madrid: IOSCO. Tillgänglig på: <https://www.iosco.org/library/pubdocs/pdf/IOSCOPD303.pdf> [Hämtat 2016-11-27]

International Standard on Auditing (ISA) 200 (2009). Overall Objectives of the Independent Auditor and the Conduct of an Audit in Accordance with International Standards on Auditing. Tillgänglig på: <http://www.ifac.org/system/files/downloads/a008-2010-iaasb-handbook-isa-200.pdf> [Hämtat 2016-11-05]

International Standard on Auditing (ISA) 570 (Revised) (2015). Going Concern. Tillgänglig på: <https://www.ifac.org/publications-resources/international-standard-auditing-isa-570-revised-going-concern> [Hämtat 2016-11-05]

International Standard on Auditing (ISA) 700 (Revised) (2015). Forming an Opinion and Reporting on Financial Statements. Tillgänglig på: <https://www.ifac.org/publications-resources/international-standard-auditing-isa-700-revised-forming-opinion-and-reporting> [Hämtat 2016-11-05]

International Standard on Auditing (ISA) 701 (Revised) (2015). Communicating Key Audit Matters in the Independent Auditor's Report. Tillgänglig på: <https://www.ifac.org/publications-resources/international-standard-auditing-isa-701-new-communicating-key-audit-matters-i> [Hämtat 2016-11-05]

International Standard on Quality Control (ISQC) 1 (2009). Quality Control for Firms that Perform Audits and Reviews of Financial Statements, and other Assurance and Related Services Engagements. Tillgänglig på: <http://www.ifac.org/system/files/downloads/a007-2010-iaasb-handbook-isqc-1.pdf> [Hämtat 2016-11-05]

Proposition 2000/01:146 Oberoende, ägande och tillsyn i revisionsverksamhet

SFS 1999:1079 Revisionslag

SFS 2001:883 Revisorslag

SFS 2005:551 Aktiebolagslag

ELEKTRONISKA KÄLLOR

Brännström, D.A. & Ekenstam, A.K. (2014). Debatt: Tio år av skandaler - detta måste vi göra. Dagens Industri. Tillgänglig på: <http://www.di.se/artiklar/2013/11/25/debatt-tio-ar-av-skandaler--detta-maste-vi-gora/> [Hämtat 2016-11-20]

Lennartsson, R. (2014). Nya revisionsberättelsen ger mer information. *Balans, FAR*, No. 9, p. 15. Tillgänglig på: <http://www.tidningenbalans.se/nyheter/nya-revisionsberattelsen-ger-mer-information/> [Hämtat 2016-11-01]

Lennartsson, R. (2015). Nya revisionsberättelsen. *Balans*. Tillgänglig på: <http://www.tidningenbalans.se/nyheter/nya-revisionsberattelsen/> [Hämtat 2016-11-01]

Lennartsson, R. (2016). Fokus: Nya revisionsberättelsen. *Balans, FAR*, No. 9, pp. 22–26. Tillgänglig på: <http://www.tidningenbalans.se/arkiv/>

VETENSKAPLIGA ARTIKLAR

Asare, S.K. & Wright, A.M. (2012). Investor's, Auditor's, and Lender's Understanding of the Message Conveyed by the Standard Audit Report on the Financial Statements, *Accounting Horizons*, Vol. 26, Issue 2, pp. 193–217

Bédard, J., Gonthier-Besacier, N. & Schatt, A. (2014). Costs and Benefits of Reporting Key Audit Matters in the Audit Report: The French Experience.

Bédard, J., Coram, P., Espahbodi, R. & Mock, T.J. (2016). Does Recent Academic Research Support Changes to Audit Reporting Standards? *Accounting Horizons*, Vol. 30, No. 2, pp. 255–275

Bhattacharjee, S., Moreno, K., & Yardley, J. (2005). Auditors as Underwriters: An Alternative Framework, *International Journal of Auditing*, Vol. 9, Issue 1, pp. 1–19.

Boyd, D.T., Boyd, S.C. & Boyd, W.L. (2000) The Audit Report: A “Misunderstanding Gap” Between Users and Preparers, *National Public Accountant*, Vol. 45, Issue 10, pp. 56–60

Carcello, J.V. (2012). What Do Investors Want from the Standard Audit Report? *CPA Journal*, Vol. 82, Issue 1, pp. 22–28

Carpenter, V.L. & Feroz, E.H. (2001). Institutional Theory and Accounting Rule Choice: An Analysis of Four US State Governments' Decisions to Adopt Generally Accepted Accounting Principles, *Accounting, Organizations and Society*, Vol. 26, Issue 7, pp. 565–596

Citron, D. B., & Taffler, R. J. (1992). The Audit Report under Going Concern Uncertainties: An Empirical Analysis. *Accounting and Business Research*, Vol. 22, Issue 88, pp. 337–345

Church, B.K., Davis, S.M. & McCracken, S.A. (2008). The Auditor's Reporting Model: A Literature Overview and Research Synthesis, *Accounting Horizons*, Vol. 22, Issue 1, pp. 69–90

- Cordos, G., & Fülöp, M. (2015). Understanding audit reporting changes: introduction of Key Audit Matters. *Accounting and Management Information Systems*, Vol. 14, Issue 1, pp. 128–152
- Dillard, J.F., Rigsby, J.T. & Goodman, C. (2004). The Making and Remaking of Organization Context: Duality and the Institutionalization Process, *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, Vol. 17, Issue 4, pp. 506–542
- DiMaggio, P. J. & Powell, W. W. (1983). The Iron Cage Revisited: Institutional Isomorphism and Collective Rationality in Organizational Fields, *American Sociological Review*, 48, pp. 147–160
- Fogarty, T.J. (1992). Financial Accounting Standard Setting as an Institutionalized Action Field: Constraints, Opportunities and Dilemmas, *Journal of Accounting & Public Policy*, Vol. 11, Issue 4, pp. 331–355
- Gold, A., Gronewold, U. & Pott, C. (2012). The ISA 700 Auditor's Report and the Audit Expectations Gap – Do Explanations Matter? *International Journal of Auditing*, Vol. 16, Issue 3, pp. 286–307
- Gray, G.L., Turner, J.L., Coram, P.J. & Mock, T.J. (2011). Perceptions and Misperceptions Regarding the Unqualified Auditor's Report by Financial Statements Preparers, Users, and Auditors, *Accounting Horizons*, Vol. 25, Issue 4, pp. 659–684
- Gutierrez, E.F., Minutti-Meza, M., Tatum, K.W. & Vulcheva, M. (2016). Consequences of Changing the Auditor's Report: Evidence from the U.K. Tillgänglig på: <https://ssrn.com/abstract=2741174>
- Guy, D.M. & Sullivan, J.D. (1988). The Expectation Gap Auditing Standards, *Journal of Accountancy*, Vol. 165, Issue 4, pp. 36–46
- Hatherly, D., Brown, T. & Innes, J. (1998). Free-form reporting and perceptions of the audit. *British Accounting Review*, Vol. 30, Issue 1, pp. 23–28
- Humphrey, C., Loft, A., & Woods, M. (2009). The global audit profession and the international financial architecture: Understanding regulatory relationships at a time of financial crisis, *Accounting, Organizations and Society*, Vol. 34, Issue 6-7, pp. 810–825
- Koh, H.C. & Woo, E.S. (1998). The Expectation Gap in Auditing, *Managerial Auditing Journal*, Vol. 13, Issue 3, pp. 147–154
- Lee, T.H. & Ali, A.M. (2008). The Evolving Role of Auditors: Where do we go from here? *Business & Accounting*, pp. 20–24

Lennox C.S., Schmidt J.S. & Thompson A.M. (2016). Is the expanded model of audit reporting informative to investors? Evidence from the UK

Litjens, R., Buuren, J.V. & Vergoossen, R. (2015). Addressing Information Needs to Reduce the Audit Expectation Gap: Evidence from Dutch Bankers, Audited Companies and Auditors, *International Journal of Auditing*, Vol. 19, Issue 3, pp. 267–281

Martinez, R.J. & Dacin, T.M. (1999). Efficiency Motives and Normative Forces: Combining Transactions Costs and Institutional Logic, *Journal of Management*, Vol. 25, No. 1, pp. 75–96

Mock, T.J., Turner, J.L., Gray, G.L. & Coram, P.J. (2009). The Unqualified Auditor's Report: A Study of User Perceptions, Effects on User Decisions and Decision Process, and Directions for Further Research, ASS & IAASB

Monroe, G.S. & Woodliff, D.R. (1993). The Effect of Education on the Audit Expectation Gap, *Accounting and Finance*, Vol. 33, Issue 1, pp. 61–78

Porter, B. (1993). An Empirical Study of the Audit Expectation-Performance Gap, *Accounting and Business Research*, Vol. 24, Issue 93, pp. 49–68

Reid, L.C., Carcello, J.V., Li, C. & Neal, T.L. (2016). Impact of Auditor and Audit Committee Report Changes on Audit Quality and Costs: Evidence from the United Kingdom. Tillgänglig på: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2647507>

Turner, J.L., Mock, T.L., Coram, P.J. & Gray, G.L. (2010). Improving Transparency and Relevance of Auditor Communications with Financial Statements Users, *Current Issues in Auditing*, Vol. 4, Issue 1, pp. A1–A8

Vanstraelen, A., Schelleman, C., Hofmann, I. & Meuwissen, R. (2011). A Framework for Extended Audit Reporting, *Maastricht Accounting, Auditing and Information Management Research Center (MARC)*

Vanstraelen, A., Schelleman, C., Meuwissen, R., & Hofmann, I. (2012). The Audit Reporting Debate: Seemingly Intractable Problems and Feasible Solutions. *European Accounting Review*, Vol. 21, Issue 2, pp. 193–215

Wooten, T.C. (2003). Research about Audit Quality. *The CPA Journal*, Vol. 73, Issue 1, pp. 48–51

LITTERATUR

Alvehus, J. (2013). Skriva uppsats med kvalitativ metod: en handbok. 1. uppl. Stockholm: Liber

Bryman, A. & Bell, E. (2013). Företagsekonomiska forskningsmetoder. 2., [rev.] uppl. Stockholm: Liber

Carrington, T. (2014). Revision. 2. [utök. och uppdaterade] uppl. Malmö: Liber

Cassel, F. (1996). Den reviderade revisorsrollen: en ören berättelse. Stockholm: Nerenius & Santérus

Deegan, C. & Unerman, J. (2011). Financial Accounting Theory. 2. European ed., McGraw-Hill Education, Maidenhead

FAR (2006). Revision: en praktisk beskrivning. [2., uppdaterade och kompletterade uppl.] Stockholm

FAR (2013). Revisionsberättelsen: Startskottet för ett angeläget lärande. Stockholm

FAR (2014). Revisionshandboken: vägledning vid revision av mindre företag. Stockholm

Flint, D. (1988). Philosophy and principles of auditing: an introduction. Basingstoke: Macmillan Education

Jacobsen, D. I. (2002). Vad, hur och varför: om metodval i företagsekonomi och andra samhällsvetenskapliga ämnen. Lund: Studentlitteratur

Lundahl, U. & Skärvad, P.H. i samarbete med Anselmsson, J. (2016). Utredningsmetodik för samhällsvetare och ekonomer. 4. uppl. Lund: Studentlitteratur

Lundberg, C.M. (2008). Aktieägandet ur institutionella perspektivet. I Sandeberg, C.A. & Sevenius, R. (red.) (2008). Börsrätt (s. 409–414). 2. uppl. Lund: Studentlitteratur

Malmström, L. (2008). Institutionellt ägande i omvandling. I Sandeberg, C.A. & Sevenius, R. (red.) (2008). Börsrätt (s. 415–434). 2. uppl. Lund: Studentlitteratur

Marton, J., Sandell, N. & Stockenstrand, A. (2015). Redovisning: från bokföring till analys. Upplaga 1:1 Lund: Studentlitteratur AB

Mjölnevik, A.C. (2010). Revisionsutskott: en studie om förtroende, rättvisa och ansvar. Diss. Göteborg: Göteborgs universitet. Tillgänglig på Internet: <http://hdl.handle.net/2077/22301>

Sandeberg, C.A. & Sevenius, R. (red.) (2008). Börsrätt. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur

Öhman, P. (2005). Är det viktigare för revisorer att göra saker rätt än att göra rätt saker? I S-E. Johansson, E. Häckner & E. Wallerstedt (Red.), Uppdrag revision (s. 61–77). Stockholm: SNS Förlag

Öhman, P. (2007). Perspektiv på revision: tankemönster, förväntningsgap och dilemman. Diss. Sundsvall: Mittuniversitetet

Tillgänglig på Internet: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:miun:diva-54>

Bilaga

Intervjumall Investerarare

1. Vad anser ni vara syftet med revisionsberättelsen?
2. Hur upplever ni innehållet i revisionsberättelsen? (Resonera gärna med fokus på trovärdighet, standardisering, tillräcklig information, läsbarhet)
3. Använder ni revisionsberättelsen idag som underlag för era beslut?
4. Vad anser ni är revisorns roll?
5. Vad förväntar ni er från revisorn?
6. International Auditing and Assurance Standards Board (IAASB) har infört nya standarder som påverkar revisionsberättelsen varav den största förändringen är ISA 701 om att kommunicera ”Key Audit Matters” (KAM) (Lennartsson, 2014; Cordos & Fülöp; IAASB 2013). Syftet är att revisorn ska utöka deras rapporter med ”those matters that, in the auditor’s professional judgement, were of most significance in the audit of the financial statements of the current period”.

De nya standarderna ämnar göra revisionsberättelsen mer relevant för användaren genom att informera mer om sådant som revisorn tyckt varit svårt och hur denna har hanterat sådana svåra frågor. Syftet är att revisionsberättelsen ska göra revisorns rapportering mer relevant för användarna genom att kommunicera SBO (Balans, 2014/9). SBO är tänkt att vara skraddarsydd beroende på omständigheterna i respektive företag och kommer att skilja sig från företag till företag (IAASB, 2013).

Vad är era tankar kring den nya ändringen till revisionsberättelsen och tror ni att denna ändringen kommer öka revisionens användbarhet för er?

Intervjumall Revisorer

1. Vad anser ni är syftet med revisionsberättelsen?
2. Vad är era synpunkter kring de nya ändringarna?
3. Vilka svårigheter ser ni med *särskilt betydelsefulla områden*?
4. Kommer den nya revisionsberättelsen ge användarna mer relevant information angående revisionen?
5. Tro ni den nya revisionsberättelsen kommer att möta användarnas behov?
6. Vad anser NI är revisorns roll?